

ZADARSKO-POLJIČKE ISPRAVE IZ XVIII. STOLJEĆA

Milko BRKOVIĆ
Zavod za povijesne znanosti HAZU
Zadar

UDK 949.75:930.22“17” Poljica
Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 31. XII. 2004.

Autor obrađuje 17 originalnih isprava u širem smislu riječi iz XVIII. st. Većina ih je pisana u Zadru, a sve se odnose na Poljičku Republiku koja je u to doba pod mletačkom vlašću, odnosno pod njezinim generalnim providurom za Dalmaciju i Albaniju sa sjedištem u Zadru. Pisane su hrvatskim jezikom i pismom bosanicom, odnosno hrvatskom ćirilicom, ili glagoljicom, kako to pismo nazivaju Poljičani tijekom cijelog razdoblja njegove upotrebe u Poljicima, a dvije su pisane još i latinicom (talijanskim jezikom). Autor ih obrađuje s diplomatsko-povijesnog stajališta, donosi njihovu transkripciju, opisuje izvanjske i unutarnje karakteristike, diplomatske formule s povijesnim sadržajem, a u prilogu donosi faksimile većine njihovih izvornika. Početak teksta isprava, imena, prezimena, toponime i slično transkribira u velika slova, a sve ostalo ostavlja kako je u izvornicima. Interpunkciju ostavlja kakva je u izvornicima, osim što ponegdje stavlja točku, i to u slučajevima kad je i u izvorniku stavljen neki znak koji bi po ustrojstvu rečenice odgovarao današnjoj točki. I ovaj rad pripada nizu autorovih uradaka o neobjavljenim poljičkim dokumentima, koje obrađuje s diplomatskog i općenito s kronološko-povijesničarskog stajališta i transkribira ih u latiničko pismo.

Ključne riječi: *Zadar, Poljička Republika, isprave, generalni providur, bosanica, povijest, diplomatika, XVIII. st.*

Riječ je o sedamnaest originalnih i diplomatsko-povijesnoj javnosti nepoznatih dokumenata iz XVIII. stoljeća. Tako smo ih naslovili jer je od sedamnaest donesenih isprava većina pisana u Zadru, njih jedanaest, dok su četiri bez mjesta izdanja, a jedna je pisana u Docu i jedna u Gradcu u Poljicima. Sve se isprave odnose na Poljičku Republiku koja je u to doba pod mletačkom vlašću, odnosno pod njezinim generalnim providurom za Dalmaciju i Albaniju sa sjedištem u Zadru. Te se predmetne isprave trenutačno nalaze kod autora, osim dviju koje se čuvaju u Državnom arhivu u Zadru. Pisane su hrvatskim jezikom i pismom bosanicom, odnosno hrvatskom ćirilicom ili glagoljicom, kako to pismo nazivaju Poljičani tijekom cijelog razdoblja njegove upotrebe u Poljicima, dok su dvije pisane dvojezično i dvama pismima, bosanicom i latinicom (talijanskim jezikom), jedna iz god. 1773. (25. I.), a druga iz god. 1788. (20.

V.). Sve ih skupa obrađujemo s diplomatsko-povijesnog stajališta, to jest donosimo njihovu transkripciju, izvanjske i unutarnje karakteristike, odnosno diplomatske formule s povijesnim sadržajem. Na kraju u prilogu donosimo i faksimile većine njihovih izvornika. U transkripciji teksta tih isprava pojedine riječi pišemo početnim velikim slovima, kao što su početak isprave, imena, prezimena, toponimi i slično, te pojedine važne pojmove, a sve ostalo ostavljamo kako je u izvornicima. U pogledu interpunkcije pak ostavljamo sve kako je u izvornicima, osim što ponegdje stavljamo točku, i to u slučajevima kad je i u izvorniku stavljen neki znak koji bi po ustrojstvu rečenice odgovarao današnjoj točki. I ovaj rad pripada nizu uradaka o neobjavljenim poljičkim dokumentima, koje obrađujemo s diplomatskog i općenito s kronološko-povjesničarskog stajališta te ih ovdje transliteriramo i transkribiramo u latiničko pismo.

REGESTE, IZVANJSKE OSOBINE, TRANSKRIPCIA TEKSTA I DIPLOMATIČKE FORMULE
DONESENIH ISPRAVA

1723., 10. IX.

Poljički knez Ivan Novaković piše velikom knezu poljičkomu (Ivanu Sinovčiću) i moli ga da proslijedi neko pismo generalnom providuru u Zadar.

Pismo: bosanica; papir: 15x21 cm, presavijan na 8 polja, prilično propao, osobito na krajevima; na više mjesta tragovi pečaćenja.

1) Gnu. gnu. i bratu momu. 2) Glubeznivo pozdravljenje, vašoj milosti, 3) molimo vaše gospostvo, da biste poslali, ovi naš list po' siguru s parvin, okažiunom, prisvitlomu i priuzvišenomu gnu. jeneralu, u Zadar, kakose ufamo u vašu milost, a mi ostajemo na vašu zapovid vazda želećivam svako dobro pozdravljamo. 4) U Pojlicih na 10. šetenbra 1723. 5) Piniženi(!) vašega gospostva Ivan Novaković, knez, od Pojlic.

1) inskripcija, 2) salutacija, 3) peticija s kratkom dispozicijom i još jednom salutacijom, 4) datacija, 5) subskripcija unutar koje je sadržana i intitulacija.

1725., 25. XI., Zadar

Pismo mletačkog generalnog providura Nikole Erica kojim poljičkom velikom knezu naređuje da uhiti i svezane pošalje u Split dvojicu vojnika (Ivana Nikolića i Andriju Bilanovića) koji se nisu odazvali u vojsku.

Pismo: bosanica s arapskim brojkama za dan i godinu dokumenta, pisana na dvije trećine okomita teksta prve stranice lista, providurov potpis ukrašen spiralnom crtom; papir: 27x26,5 cm, presavijan na 12 dijelova, požutio i počeo propadati; vodeni znak: kružnica unutar koje se nazire neka životinjska glava ili je to možda neki cvijet.

1) Od nas Nikole Erica po prive(dro)j Repu(plic)i Mletas(ko)j pro(vidu)ren(era)l u Dal(macij)i i Albaniji 2) vami knezu velomu od Pojljica 3) zdravje 4) a posli pet ruk od vasi listi pecatjene: cetir: ceturnaest: dvadeset i jedan: i dvadeset i cetiri otopra prosastojća prislesu u jedno vrime isto a sadajneće vajlati na odjčovor za punte kojeji isću: novim nacinom 5) naslajnamovam da cinite sve pomjne za uzdurzanje soldata Ivana Nikolića iz kunpanije Arnirića i drujćojacie drujćogća Andriu Bilanovića od one od Marinovića nisu jošće prikazalise pod barjake kuntentaćetese da zato ovi budu uzdurzani i dobro asikurani budu poslani prisvitlomu g. knezu i vojvodi splitskomu, da poslie budu poslani na moj poslu i jedan i drujći: 6) sve nastojanje ima biti nastojano za svakojća drujojća pobiglaca kojibi prisu u tu provinciu i zato da se neporode zjčode ovoj pravdi za prići protiva neobsluzitejlem na zdijćnutje od pene imenovana u moji proklami poslanivam i cijneni puplikati naznanje od svi ti općin: 7) ufam da do sada bitiće bila prodana roba kojaje bila u eseru od razlojća od bandizanojća zakna Jurinovića zatoćetemi ciniti uzdurzati gćrosa (groša) sto i pedeset pisanivam u moji purvasjni, 8) ne namećući veća odmicanja nacine od pravde skojimvam nazivamo svako dobro 9) iz Zadra na 25. novembra 1725. 10) Nikola Erico p. j.

1) intitulacija, 2) inskripcija, 3) salutacija, 4) naracija, 5) dispozicija, 6) sankcija, 7) još jedna dispozicija, 8) još jedna salutacija, 9) datacija, 10) subskripcija.

1727., 24. IV., Zadar

Generalni providur Petar Vendramin zapovijeda Ivanu Kapitaniću pod prijjetnjom kazne u iznosu 50 groša da vrati 100 libara koje je ostavio pok. Marko Pavličević.

Pismo: bosanica s arapskim brojkama za dan datacije; papir: 28x20,5 cm, presavijen okomito napola pa onda dvostruko presavijan na 8 dijelova, mjestimično požutio i propao, osobito na mjestima presavijanja; vodeni znak: slabo vidljiva slova C E.

1) Mih Petar Vedramin providur jeneral o Dalmacije i Halbanije!. 2) Svarhu istancije od go. do(m) Mikula Radića kurata od sela Umih u Provinciji Poličkoj 3) zapovidamo pod penu Ivanu Kapitaniću od istoga sela da imade u termen osam dan vratiti podpuno isto rečeno libara sto što biju ostavlene od pokojnoga Marka Pavličevića što ostavi da škodi isti Ivan Kapitanić negov tast 4) toliko ima obslužiti pod penu od pedeset groša 5) i još i od ostaloga od pristola pravde imadu koji razlog

neka pristupi pravdi prisvitloj bitiće mu pravedno učineno. 6) U Zadru na 24. travna 1727. 7) Petar Vedramin p. j. Anjelo Batisto k. a. (21?).

1) intitulacija, 2) promulgacija usko povezana s inskripcijom, 3) prijetnja i dispozicija, 4) materijalna sankcija, 5) komplecija, 6) datacija, 7) subskripcija.

1729., 9. II., Zadar

Mletački generalni providur Sebastijan Vendramin naređuje Kolinbatovićima i Vidatoviću da ne diraju zemlju Ivana Kapitanića, koju je kupio od pok. Šimuna Franičevića, jer će u protivnom biti kažnjeni sa 100 dukata globe.

Pismo: bosanica, pisana dvjema rukama, uz potpis providura spiralna crta; papir: 40x28,5 cm, okomito presavijen napola pa onda dvostruko presavijan na 8 dijelova; vodeni znak: na listu s tekstem cvijet u podnožju stabljike sa slovima T A, na listu bez teksta slabo vidljiv plod jabuke.

1) Mi Šebatian Vendramin po privedro(j) repuplici mmetaškoj providur jeneral u dalmaciji i albaniji. 2) Sponižnim spr(i)kazanjem škažuenam knez Ivan Kapitanić od Sela truša provincie pojliške, 3) jest osam godišć daje bio obligan od kneza veloga onoga vrimenta Ivana Novakovića kupiti zemlje kuće baščine pokojnoga Šimuna Franičevića kako se vidi u očitnomu pismu učinenu u istoj provinciji budući takojer ponudio s kupovščinom rodbinu, i meošnike kakoje naredni(!) običaj provincie iste a sada jesu škočili(!) stamnom silom Matij, i dom Juraj Kolimbatović s Franom Vidatovim parbiti jnegovo mirno uživanje od osam godina nigdarmu porvo(!) parbeno ne dopušćajućimu slobodno težanje; 4) zato iskani od potribna providjenja zapovidamo soblašću jeneralata našega zgor rečenim Kolimbatovićem, i Vidatoviću ostavitise od takova kriva diloovanja ali čijenja, i pustiti Kapitanića uživati stoje kupio svom pravicom pod penu dukata sto odlučenih na vojlu pravde naslajnajući knezu velomu obšluženje ovoga našega mandata ali naredbe, a imadući proti(v)no biće daržanje kneza istoga činiti istih da imadu prići u termen dan trideset prid naš sud i bićejnim učinjena pravda u viru. 5) Zadar 9. febrara 1729. o. m. 6) Šebatian Vendramin p. j. Jerolim Kavali šekretar. 7) Bi itiman ovi gosaposaki madata zagora imenovanima i parošati(!) ga ja Matj(!) Bašić marača na 12. 1730.

1) intitulacija, 2) peticija s inskripcijom, 3) naracija, 4) dispozicija sa sankcijom, 5) datacija, 6) subskripcija, 7) komplecija.

1729., 24. IX., Zadar

Mletački generalni providur Petar Vendramin potvrđuje don Mati Karamanu i njegovoj braći povlastice dobivene od prethodnih vladara, a za zasluge u ratu daruje mu neku zemlju na sinjskom teritoriju.

Pismo: bosanica; papir: 40x29 cm, presavijen napola pa onda dvostruko presavijan na još 8 dijelova, u dosta lošem stanju; vodeni znak: na stranici s tekstom teško uočljivi lik ptice na postolju, na listu bez teksta cvijet sa slovima F S u podnožju stabljike.¹

1) Mi Petar Vendramin po privedroj Republici mletačkoj providur jeneral u Dalmaciji, i Albaniji. 2) Na ime od privedre gospode mletaške, i s oblašću podanon nami sa veće dupalima, i našoj karici, dopuščamo provižjunon, i na ime od sama mista gospodi don Mati Karamanu, i jnegovoj braći, čejlad(i) koji imaju stara dobra čijnjenja, za prudne(?) poslu(g?)e čijnene u ratu, i u miru, kampi pedeset zemlje od nikogar posidovane, a na principovu oblast, kod Brodarića pod barjakon od Arlinovin od teritorija sijnskoga mejaši od maještrala Dujam Karjnašević, od juga Ivan Raičević, Petar Čevanović, od Glavica Brodarić, od bure Garmak, i zemlja Blatava od Garbina zemlja od istoga razloga koja ostaje na principovu oblast. Imatiće oblig činit ji poslovat, i postaviti ji u dobar teg odgovarajući deset u svako godišće od svakoga fruta koji bi bio na iste zemlje, i ovo prez niedne škode, da li svakin sarajnenjen od svakoga drugoga principova starijega razloga, i ko bi imao parvajne dopuščejne ili dostojni poses u koju viru. 3) Iz Zadra na 24. šetembra 1729. 4) Petar Vendramin providur jeneral. Anjel Batisti sakretari.

1) intitulacija, 2) dispozicija s pertinencijom i inskripcijom, 3) datacija, 4) subskripcija.

1729., 28. ?, Dolac

Knez i vojvoda pozivaju Ivana Kapitanića da donese ostatak duga u Split, jer će inače morati svi na sud u Zadar.

Pismo: bosanica; papir: 20x14 cm, presavijan napola i na četvrtinu, na njemu dvije velike mrlje i rupica na sredini presavijanja.

1) Od nas kneza i vojvode 2) pozdrav p. knezu Ivanu Kapitaniću 3) a potomu doće mi srdita kniga od gna. čenerala poradi kusura arači pasani godišć 4) zato odite

¹ Dokument u Državnom arhivu u Zadru, u vrijeme ove transkripcije bio je bez signature.

na zbor na misto običajno u subotu prid s. Pilipa i Jakova i nosite arače jer će moji odnlen nositi u Split jer akoji nepridamo ovoga miseca odićemo svi u Zadar i očemose dogovoriti od veće potriba i odite rano i da ste zdravo i molim vas pridajte ove dvi police Primorcu i Podstrancu. 5) Iz Docca na 28. 1729. 6) Pisa po naredbi kneza. (A tergo): 7) M. p. knezu Ivanu Kapitaniću u Truše.

1) intitulacija, 2) salutacija s inskripcijom, 3) naracija, 4) dispozicija s još jednom salutacijom, 5) datacija, 6) pisar, 7) komplecija u obliku kratke regeste.

1744., 21. XI., Zadar

Generalni providur Jakov Boldun naređuje poljičkom knezu (Ivanu Novakoviću) da u roku od tri mjeseca pokupi porez svoje Provincije u iznosu od tri tisuće libri, i to za god. 1730. 21.271 libru i 12 soldina (gazeta po 2 soldina), a od god. 1731. do 1744. po 11.839 libri i 15 soldina (gazeta 3 beča).

Pismo: bosanica; papir: 39x28 cm, presavijen okomito napola pa onda presavijan na 8 polja, propao na mjestima presavijanja i na krajevima; vodeni znakovi: na listu s tekstom cvijet oko čijeg su podnožja stabljike velika slova F? i S (okrenuto), na praznom listu samo cvijet sa stabljikom.

1) Od nas Jakova Boldun za privedru Repupliku Mletačku providur čeneral ho(d) Dalmacije i Jarbanije. 2) Vami kneže veli od Polic zdravle hod note ili hod knjige urdinane prisvitlomu gosnu. knezu splickomu 3) vidiv da ta vaša Provincija dužna u kominatad od kamare principu (principo.?) kako su hobligani vaši stariji tri ilade libar do sada od godišća 1730. libar 20 i jedna ilada i dvi stotine i sedamdeset i jedna i dvanadeste soldini svaka gazeta po dva soldina i jod godišća 1731. do hovoga godišća jesu libara jedanadeste ilada i josam stotina i 30 i devet i soldini 15 z gazetom hod tri beča. 4) Poni.(?) (poštovani?) gosne. kako glavlar imajte se kuntentati stisnuti dužnike da jimaju platiti dug kako je dostojno i vi hod isti poprimati od svake kuće za brojit pak u viškad(?) komoru splicku i ne hobsluživ to u termen tri miseca s ovom knjigom pri vam navišćujem kad izaće termen od tri miseca bićete zvani prid moje pristole za bit podložan ovoj kariki i Bog da vami zdravle. 5) U Zadru na 21. novembra 1744. 6) Jakov Boldun providur čeneral.

1) intitulacija, 2) inskripcija sa salutacijom, 3) naracija, 4) dispozicija s još jednom salutacijom, 5) datacija, 6) subskripcija.

1746., 16. XII.

Poljički knez Ivan Novaković piše primariju Anti Mišejeviću u Zadar da će doći pokloniti se Karici i njemu, moleći da pomogne don Luki. Četiri dana kasnije (20. prosinca) iste godine skrovito moli istoga da mu pokuša potvrditi stare mejaše za sela Bisko i Blato koja više ne spadaju u Poljica.

Pismo: bosanica; papir: 40x29 cm, presavijen napola, a onda presavijan na 20 dijelova, poderan na sredini druge polovice i propao na mjestu obiju stranica gdje je lijepljen utisnuti pečat; vodeni znak: slabo vidljiv jer je na njegovom mjestu papir bio vlažan pa je ostala mrlja koja ga sakriva, prema obrisima može se pretpostaviti da se radi o ptici grabljivici (orlu ili sokolu) koji slijeće na zemlju uzdignutih krila i ispruženih nogu s kandžama; pečat: manje veličine, utisnut na poseban papir pa onda nalijepljen na poleđinu presavijena lista s legendom koja glasi: + > SIGILVM > COMVNITATIS > POGGICIE >.

1) Prisvitli i juzvišeni gosne. gosne. i moj gospodaru. 2) Primilismo vaš polubljeni list u komu razumimsmo što piše vaše prisvitlo gospostvo na vašoj dobroti i mudrosti vele zavalujemo koji imate pomlu s vašim razumom svaru ove Provincije ako ne bi se moglo gori na ove strane a mi ćemo doći doli za pokloniti se pri visokoj karici toliko i vašemu prisvitlomu gospostvu zavaliti na lubavi a bilismo primili liste poradi arači očemoji pridati po mladomu litu parve nedile kako smo odpisali prijuzvišenomu gosnu. čeneralu i tolikosmo razumili da se je rasardija prijuzvišeni gosn. čeneral da mu nismo odgovarali ni jodpišivali na (20?) knige dojistose nemoremo spomeniuti daje ostala nijedna kniga neodpisana da (a)ko nije nami pridata a uvamose u vaše prisvitlo gospostvo dabiste mi dali na znanje svaku ka bi mogla stignuti saržbu toliko s ovom zgodom da vamje priporučen gosn. dom Luka vaš zerman i da biste nastojali za potvarditmu pismo kojeje prinaša prid vaše gospostvo začje sudbina dospivena gori i s ovim gosn. vami Bog dopustija svako želno kutenstvo. 3) U Polici na 16. decembra 1746. 4) vašega prisvitloga gospostva ponizni i dužni i prikloniti sluga Ivan Novaković knez. (S druge strane slijedi još jedno pismo): 5) Toliko pišemo vami stvar skrovitu i jotajnu ako biste mogli što učiniti za rukoperati nam i potvarditi stare mejaše ali konvine dokle je bilo u huzdražanu s Provincijom Poličkom kakobise moglo provati i prikazati s pravimi razlozi i po svidočanstvu još koji ima i živući ludi da znađu kadsu s nami bili u slogu i juživanju vića ali zbora našega 6) a to je selo Bisko kojeje sad pod zapoviću Providurije Sinske i selo Blato kojeje sad pod zapoviću Providurije Omiške začje opasala sve naokolo voda Cetina i more Polica ništo malo više Žarnovnice s Mosora nije doparla voda ništa nemane ako biste mogli opremiti prez družu aračih biće vam ih dobre ruke 80 zlatni cekini i meju ovo želimo da me činite avizana s vašim skrovitim listom. Ma vas sad molim da stoji sad dok ne jopremi gosn. dom Luka svoje posle zač dašto nebi nimi kontralo. 7) U Polici na 20. decembra piše se 1746. (a tergo):

8) *Prisvitlomu i juzvišenomu gosnu. i gospodaru momu gosnu. Anti Mišejeviću primariju u Zadar.*

1) inskripcija, 2) naracija spojena s dispozicijom, 3) datacija, 4) subskripcija u obliku intitulacije, 5) peticija s naracijom, 6) dispozicija s pertinencijom, 7) još jedna datacija, 8) još jedna inskripcija.

1751., 6. II., Zadar

Mletački sindici akvizituri u Zadru, Ivan Batista Loredan, Nikola Heric V. i Sebastijan Mulin, nalažu poljičkom velikom knezu da obavijesti Kapitaniće da se u roku od 30 dana jave njihovu sudu radi parnice s Hercegovićima.

Pismo: bosanica, dvije ruke, sindikov potpis uokviren trima crtama; papir: 29x19,5 cm, presavijen okomito napola pa onda dvostruko presavijan na 4 polja, poderan na mjestima presavijanja i na rubovima.

1) Od nas Ivana Batiste Loredana, Nikole Hericea V. i Šebaštanana Mulina, po privedroj Repuplici, Mletačkoj, šindici inkvižituri u Dalmaciji i Albaniji 2) vami knezu velikomu od Pojlica. 3) A pake, čekajući Frane Hercegović z družima viditi opravljeljne pravdu prid našem pristojlu viseću (piseću?) s Kapitanićem; 4) zato naslanamo vami kneže veli od Pojlic za neka sputom običajnim i zapoviću činite pozvati, rečene Kapitaniće da u termen dana 30 po pozvanju prikažete prid nas i prid našu vlast (precrtano: i vlast) za viditi dospivenu pravdu i da bude dospiveno, koliko je od pravice meju to nedopušćajte da bude učijnejna nijedna stvar iznova daržeći sve uzdaržano do našega rasućenja od pozvanja i ispujnenja, učinićete nazad od ovoga potribno zapisanje. 5) Data is pristojla i ikvižurata. U Zadru na 6. vebrara 1750. po načinu mletačkomu. 6) Šebašćan Mulin šindik ikvižitur. Jere Cukato sakretari. 7) Bih intiman na 14. febrara 1751. Požiću (Božiću?) i knezu Peri. (a tergo): 8) Kopja pozova Hercegovića.

1) intitulacija, 2) inskripcija, 3) naracija, 4) dispozicija, 5) datacija (mletačka), 6) subskripcija, 7) komplecija, 8) još jedna komplecija u obliku kratke regeste.

1773., 25. I., Zadar

Generalni providur Jakov Riva naređuje velikom poljičkom knezu Frani Paviću da Marku Kadiću zabrani miješati se u zemlju don Jure Kapitanića koju je on dobio od braće Radića za dug od 60 groša.

Pismo: bosanica i latinica (talijanski) s arapskim brojkama za dan i godinu datacije, potpis ukrašen okomitom spiralnom crtom, na talijanskom primjerku sa strane notarski znak; papir: 40x28,5 cm, okomito presavijen napola pa onda dvostruko presavijan na 8 dijelova; vodeni znak: velika podvostručena slova P A B u rasporedu trokuta; pečat: suhi utisnuti promjera 2,5x3 cm sa slabo vidljivim likom.

1) Od nas Jakov Riva privedroj Republici od Mletak prur. jeneral u Dalmaciji, i Albaniji 2) vami Frane Paviću kneže veli od Pojlic. 3) U kripost duga koga pritendi g. d. Jure Kapitanić imati od Marka, i braće Radića p. (pok.) Matia iz Tugar usve dug od groša šesdeset bila je od njih puščana da se naplati jedna kućica, i podvornica u selu Truše. Priko toga prikazuje isti redovnik da knez Marko Kadijić čineći stvari nepodobne pritisknuo je ista dobra u prejudicij rečenoga redovnika, i zato prosi dila pristojna od pravde. 4) Ako je istinito to prikazano govorimo vam, da odma imate usilovat istoga Kadića da pusti slobodno istu kućicu, i podvornicu g. d. Juri Kapitaniću, koji ima zakoniti razlog: i ako ne bi bilo poslušano metnućete penu od dukat petsto za dignuti koju činićete ga pozvat za deseti dan prid nas, i šegretariu našu za bit opovidjeni njegov neposluh, i dignuta ista pena. Toliko ćete ispunit, i činit da bude ispujmeno, i od pozova, i ispujnenja daćete nam s vašima knjigami odgovore, i 5) Bog vas čuva. 6) U Zadru na 26. jenara 1773. m. n. (more nostro). 7) Jakov Riva prur. jeneral. Lovre Grižogono primarij. 8) Bi intiman ovi gspodcki. urdin knezu Marku Kadiću intima ga ja Grgur Uzinić 1774. aprila na – 23.

Da Noi Giacomo da Riua Per le suma. Repl. di Venezia Proved. Gnal. di Dalmazie, ed Albania. A uoi Francescho Pauich Conte Grande di Poglizza...²

1) intitulacija, 2) inskripcija, 3) naracija, 4) dispozicija sa sankcijom, 5) salutacija u obliku devocije, 6) datacija (mletačka), 7) subskripcija, 8) komplekcija.

1775., 8. XII., Zadar

Generalni providur Jakov Gradinego naređuje don Juri Kapitaniću, njegovim sinovcima i drugima da ostave na miru posjede kolunela Jelića u Poljicima uz prijetnju kazne od 200 dukata. Isti istog datuma poziva Juru Novakovića, Mekiniće, Buliće, Žarkoviće, Marijanoviće, Kapitaniće te seljane Truša i druge da u Omišu predoče svoje isprave glede posjeda Jelića.

Pismo: bosanica, četiri dokumenta na jednom papiru, u prvom arapske brojke za iznos kazne i uz njih bosaničko slovo za tu brojku uz dodatak dviju nula; papir: 28x19,5 cm, presavijen okomito napola pa onda dvostruko presavijan na 8 dijelova;

² Slijedi daljnji talijanski tekst.

vodeni znak: slabo vidljiv, nazire se štit unutar kojega je glava ptice (goluba) uz tučak nekog cvijeta.

1) *Mi Jakov Gradenigo po privedroj Repuplici od Mletaka providur čeneral Dalmacije i Albanije*, 2) *prikažuje nam se ponizno naime gna. konunela Jure kneza Jelića (Velića?) iz Omiša, da uživajući negova (precrtano: dobra) kuća svoja dobra od plemensćine i baščine u Pojlica imadu niki smijonost nastojatijim pograbiti*, 3) *za ustegnutje kojih, pitajući, podobitu pomoć, zapovidamo, izvarenito, s oblašću jeneralata našega, po. gnu. don Juri Kapitaniću, Antonu i Ivanu, jnegovim sinovcem, i svakomu drugomu, koji bi mu bilo potriba bude prikazana, ova zapovid daneimadu ulagatise posebi, nisvojoj oblasti, u zemlje od razloga istih knezov Jelićih postavljene u Truše na zapad kuće, picokare duvanke (Duvanke?) u Bardašce u Plužine i u Krasanu Docu, i takojer ni u Paškule gaje Dubrave, i druga, dobra od raz(l)oga od knezova gospode Jelića* 4) *toliko ima biti ispujmeno, pod penu, od dukata – 200: coo svakomu neposlušniku od rečene, nagospodse(!) graće(!) i veće još telesne, na vojlu, našu, i ako bude, suprotivno, bi će prikazano prikazano(!) za dila od pravde, u viru.* 5) *U Zadru 8. decembra 1775.* 6) *M. p. (v?) sma. (Serenissima?) Jakov Gradenigo jeneral Dalmacije, i Albanije. Agustin Laškari premarij.*

1) *Mi Jakov Gradenigo po. privedroj Republici od Meletaka(!) providur čeneral u Dalmaciji i Albaniji.* 2) *Na ištanciju gna. konulela Jure Jelića* 3) *zapovidamo knezu Juri Novakoviću is Čažina Doca, Mekinićem Bulićem Žarkovićem Marijanovićem Zastinja Kapitanićem i sejlani od Truša svim od Provincije Pojlic da u(te)rmen, osam dana, po prikazanju, ove zapovidi imadu prizentat, u kančilariju pricipovu(!) od Omiša, pisma, matice uzdaržeća, zemlje, postavljene, u Plužine od Truš, Krasan Dolac, od Turš,(!) i Barnistrovac, Veli i Mali i ovo za imat, kopju i biti povraćene* 4) *toliko ima biti ispuneno pod penu o dukata 100 svakon, neposlušniku odrečene nagospodske(!) graće(!) i veće na vojlu našu u viru.* 5) *U Zadru na 8. decembra 1775.* 6) *M. p. s. m. Jakov Gradiniko(!) – p. čenral(!) u Da. i Albaniji. Agustin Laškarij primarij.*

1) intitulacija, 2) inskripcija s naracijom, 3) dispozicija s pertinencijom, 4) sankcija, 5) datacija, 6) subskripcija;

1) intitulacija, 2) inskripcija, 3) dispozicija, 4) sankcija, 5) datacija, 6) subskripcija.

1777., 19. XII., Zadar

Mletački generalni providur Alviž Voškarini naređuje velikom poljičkom knezu Ivanu Jerončiću da u roku od 20 dana pošalje Antu Kapitanića pred sud u Zadru zbog parnice s Jurom Vidatom.

Pismo: bosanica s arapskim brojkama za dan i godinu u dataciji; papir: 28x19,5 cm, presavijen okomito napola pa onda dvostruko presavijan na 8 dijelova; vodeni znak: velika slova G A T.

1) Od nas Alviž Foškarini treći po privedroj repuplici od Mletak providur jeneralu u Dalmaciji i Albaniji. 2) Ivane Jerončiću vami kneže veli od Pojlica. 3) Apelaoseje i apelajese prid nas i sakretariju našu Jure Vidat i(s) sela Truše od takovi kakovih dilovanjih ispunjenih u pogardu od zakonih suproč jnemu učijnenih i toj Provinciji a na vajdu Antona Kapitanića kneza od istoga sela 4) sa svima stvarima zaruženima prid jnima i slidećema zapovidamo vam zato da na istanciju istoga apelaoca Vidata činite pozvat s načinom običajnim istoga Antu Kapitanića za da dvadeseti dan po pozovu prikaže se prid nas i pristojle naše za viditi s porizom od stvari apelanih sudit kako na pravdi bude izrečeno mejuto nišće nećete ponoviti ni dopust da bude ponovljeno dali svaku stvar daržeći ustavlenu do našega rasučenja daćete nam s vašima knjigama odgovore od pozova ispunjenja uviru. 5) U Zadru na 19. decembra 1777. 6) Mi Alviž Foškarini providur čeneral u Dalmaci(ji) i Albaniji. Ivan Vicenti Voškarini sakretari. 7) Donese na 3. jenara 1778. doni Anton Darmić. (a tergo): Kopja parvoga urdina i(z) Zadra.

1) intitulacija, 2) inskripcija, 3) naracija, 4) dispozicija, 5) datacija, 6) subskripcija, 7) komplecija.

1777., 20. XII., Zadar

Alviž Voškarini III. piše poljičkom knezu da Kapitanićima zapovijedi nek vrate odnesene stvari iz Vidatove kuće, a kuću nek uredi kakva je bila.

Pismo: bosanica; papir: 39x28 cm, presavijen napola pa onda presavijan na 4 polja, loše očuvan, izgrizen od miševa sa sve četiri strane tako da je na desnoj i donjoj strani uništen dio teksta; vodeni znak: na prvom listu slova G V T, a na drugom šestokraka zvijezda. Na početku drugom rukom naznačeno da je ispis.

Ispis. 1) Od nas Alviž Voškarini (precrtano: treći) po privedroj Republici od Mletak providur čeneral Dalmacije i A(r)banije 2) vami vami(!) kneže veli od Pojlic 3) a za time govorimo doodinam prikazano na ime Jure Vidata da Ante i Ivan Kapitanić jesu sakupljenjem od nikoji sejlani jnegovi naslidnikov učinili nepodobno poaranje od jnegove kuće i osvojili robu odnesenu i da potomu bilo mu je raskriveno po kuće s uzbućenjem svakoga načina narećenja od zakona i pravice 4) za koju stvar mojleni mi od podobna provićenja 5) zapovidamo vam da imate činiti zapovidati: rečenim Kapitanićem i svakomu od sejlani pristupnikov ... u odma ostaviti ostavivši svako

pogovaran... ...listiti svaka uparvo uparvo! biće učinićete (p)ovratiti istomu Vidatu sve što mu je odneseno i načiniti kuću kako se je naodila parvjle ra(s)krivenja pod penu o dukata 100 i u zgodu neposluga činićete pozvati načinom običajnim iste: K(k)apitaniće i svakoga drugoga koji bi tribovalo za da u t(t)ermen o dana 20 po pozovu imadu se prikazati prid pristojle naše za viditi osvaćen jniov neposlug i dignuti penu kako ozgara zapisano toliko ćete ispuniti i od ispujnenja daćete nam odgovore: i ako bude suprotivno odpisaćete 6) i Bog vas čuva. 7) U Zadru na 20. decembra 1777.? 8) S M Alviž Voškari treći providur čeneral Dalmacije i Arbanije. Ivan Vicenti Voškarini sakretarij. (a tergo): 9) Kopja od vaurdina u Zadar.

1) intitulacija, 2) inskripcija, 3) naracija, 4) peticija, 5) dispozicija, 6) salutacija, 7) datacija, 8) subskripcija, 9) komplecija.

1777., 26. XII., Zadar

Generalni providur Alviž Voškarini naređuje Antonu i Ivanu Kapitaniću da ostave na miru Juru Vidata jer će inače platiti 25 dukata globe i biti tjelesno kažnjeni.

Vanjske karakteristike kao za dokument iz god. 1777., 20. XII. s istog papira.

Ispis. 1) Mi Alviži Voškarini treći poprivredoj(!) Repuplici od Mletak providur čeneral Dalmacije i Arbanije. 2) Za dobro mira i na poniznu instanciju Jure Vidata 3) zapovidamo izvarsnitu soblastju čeneralata našega Antonu i Ivanu Kapitanićem i jniovim naslidnikom da neimadu niposebi ni i po drugomu pod nijedne izumišljeni način smetati oškoditi i psovati ni uvrićevati ni s ričma ni z dilima ni u kipu ni dobrima istoga Juru Vidata u nijedno vreme najmajne da li imadu mu pustiti uživat(t)iti: oni mir i pokoj koji se zapovidanjem od zakoni i od naše temeljite vojle: 4) toliko ima biti ispujmeno i pod penu od dukat 25 svakomu neposlušniku i veće na vojlu našu još telesnu to jest banda konopa tamnice i galije i da će se učiniti teški proces i saraniti vazda dila pri(st)ojna od svake pravde u miru. 5) U Zadru na 26. decembra 1777. 6) Alviž Voškarini treći providur čeneral Da(lma)cije i Arbanije. Jakov Merkati kančilir čeneralov.

1) intitulacija, 2) kratka naracija s inskripcijom, 3) dispozicija, 4) sankcija, 5) datacija, 6) subskripcija.

1780., 1. VIII.

Knez Andrija Barić opominje glavarara sela Truša Antona Kapitanića da do 15. kolovoza uplati dužne poreze svoga sela, jer će u protivnom sam odgovarati generalu u Zadru.

Pismo: bosanica; papir: 28x20 cm, presavijen napola pa onda presavijan na 9 polja, od čega je jedna trećina drugog lista odrezana, na sredini drugog lista, gdje je bio pečat, dio otkinut prilikom otvaranja; vidljiv trag pečačenja; bez filigrana.

1) M. p. kneže Antone Kapitaniću 2) a paka ste razumili pozov p. i p. g. čenerala na općenom zboru na 19. luja u komu pozovu zapovida da se ima namiriti kamara principova do polak hagusta slidećega i ako se ne namiri da pozivle prida se u Zadar sve imale knezove koji su sada i koji su bili a nalaze se dužni prida se kako otvrdnike i da mu imam odpisati je li vam itimano oli prikazano i kada izaće isti termen da oznanim što ste udilovali 3) dakle vi ćete se uložiti sa svom pomlom po onomu broju od godišća kojeh san vam ispisa iz libra od kamare ako se u koga nalazi prava recevuda a ni na libru neka je nosi na kamaru u Split svi ujedno otoga m. p. sela i to odma i meni dignu knigu od škontra koliko je recevudi i sume i da su mirni ako li je što duga sve s ovom godinom nosite ga odma u kamaru i koji su dužni paka oznanite mene neka mogu skupiti zbor i bandure do 8. dana ne učiniv tako ja ću poslati odgovore p. i p. g. čeneralu po istomu libru koliko manka na vašemu m. p. selu u komu ste vi sada glavar ta ćete vi i odgovoriti 4) i pazite nisu posli od šale 5) i ostajen na 1. hagusta 1780. kako brat. 6) Andrija Barić knez. (a tergo): 7) M. p. knezu Antonu Kapitaniću na primu(?) u Truša.

1) inskripcija, 2) naracija, 3) dispozicija, 4) sankcija, 5) datacija sa salutacijom, 6) subskripcija i pisar, 7) komplekcija.

1788., 20. V., Gradac u Poljicima

Zbor poljičkih plemića i knezova na čelu s velikim poljičkim knezom, vojvodama, sucima i ostalim glavarima poljičkog Velikog, Malog i Skupnog vijeća, glasanjem njih tisuću članova, svaki svojom kuglicom, braći knezovima nastanjenim u Zadru, kanoniku don Dujmu i opatu don Antunu i njihovu rođaku knezu Matiji, sve Karamanima, čiji su predci nekoć bili istočni poljički knezovi, prodali svoju baštinu u Poljicima i odselili iz poljičkih Jesenica najprije u Split pa onda u Zadar, čijih je pak rođaka još ostalo u Poljicima, dopuštaju sva prava i privilegije poljičkih istočnih knezova koja su njihovi pređi dobili od ugarskih i bosanskih kraljeva, turskog cara i mletačkog dužda.

Pismo: bosanica (6 stranica teksta) i latinica (talijanski jezik, 11 stranica teksta, prijevod na talijanski jezik i kopija na talijanskom), na lijevoj margini prve stranice teksta ispisana riječ *ispisana*, knežev potpis uokviren trima crtama od kojih je jedna (okomita) spiralna; papir: u gornjem desnom kutu od vlage poprimio ljubičastu boju, 16 listova 19,5x28 cm, uokviren u kartonsku dvolistu 43x29,5 cm, na drugoj korici presavijen u obliku fascikla, listovi s koricama uvezani koncem; vodeni znakovi: na prvom neispisanom listu slova F S, na petom listu slabo vidljiv, na šestom isto, na sedmom listu ptica (golub), na osmom kao na prvom neispisanom (F S), na devetom isto, na desetom listu lik neke životinje iznad koje je kruna a ispod nje slova I M C u rasporedu trokuta, na jedanaestom isto, na dvanaestom i trinaestom lik ptice (golub), na četrnaestom slova F S i na petnaestom lik ptice (golub); pečat: na zadnja dva lista s bosaničkim tekstom dva ista zalijepljena i posebno izrezana komada papira s utisnutim suhim pečatom elipsastog oblika promjera 4x5 cm na kojem je lik sv. Jurja na konju koji kopljem ubija zmaja pod kopitama konja – okolo unutar dviju kružnica legenda: + SIGILVM > COMVNITATIS > POGGICIE. Talijanski tekst dokumenta nije transkribiran.³

1) Na 20. maja 1788. u Provinciji Pojlic pod Gracem na mistu običajnomu na skupnomu prisvitlomu Velikom viću, i zboru plemenite gospode, i knezovi od ovoga Velikoga vića, i zbora od ove Provincije. 2) Budući priša prid prisvitloga gna. kneza velikoga, i pričestitoga gna. vojvodu, i prid ostalu pričestitu gospodu suce glavare od ove Provincije, i prid svo ovo prisvitlo Veliko viće, i zbor plemenite gospode, i knezovi od zgora rečene Provincije Pojlic, pripoštovani gn. don Dujam knez Karaman kanonik sin pokojnoga gna. kneza Stipana bi pokojnoga gna. kneza Ivana, bi pokojnoga kneza Stipana istočni plemić od ove provincije na ime svoje, i na ime prisvitloga gna. časnoga don Antona abata kneza Karamana brata jnegova i na ime plemenitoga gna. kneza Matija Karamana sina pokojnoga gna. kneza Ivana bi pokojnoga gna. kneza Stipana bi pokojnoga gna. kneza Ivana, bi pokojnoga gna. kneza Stipana, sinovca jnegova od brata svi zakoniti plemići, iliti vlastela, knezovi istočni od ove naše Provincije Pojlic, i vićnici, koji stoje u gradu Zadru s poštejnjem, a nikoliko godišć odili se jnirov roditelj od ove Provincije iz mista Jesenic koji proda svoju baščinu, za stati najparvo u gradu Splitu, a paka u Zadru, od koga svi ovi zgora imenovani rodišese, i pokojan prisvitli, i pripoštovani gn. don Matij knez Karaman arcibiskup od Zadra, pitajući umijleno da jnim učini ovo prislo. 3) Viće veliko, i zbor istinitu, i zakonitu viru svartju, da su oni istočna vlastela, ili plemići, knezovi, i vićnici od ove Provincije, kako jesu imadući oni još od svoje karvi zakonite rodjake Karamane plemiće knezove od ove Provincije u jnoj u mistu Jesenicah, i da mogu, kako su i jnirovi roditelji časne uspomene, dolaziti u ovi naš veliki zbor, i viće, i biti, oni, koji su svitovni u sustvu, i u karikami, koje je običajno davati ovo prislo. Veliko viće, i zbor i u druga vića i zboru jnirova došašća u ovu Provinciju, i uživati privileje sve, koje, i ostala vlastela gospoda

³ Dokument se nalazi u Državnom arhivu u Zadru; u vrijeme ovog iščitavanja bio je bez signature.

knezovi ove provincije uživaju, i ona sva. Zato među partu pričestiti plemeniti gn. knez Marko Cvitanović narečen Fiorini sin pokojnoga gna. kneza Nikole bi pokojnoga gna. kneza Marka prokaratur i ambašadur zakoniti vlastelin k(ne)z ugarski istočni od ove provincije jedan od vićnika naši koje dostojno od nas, i sve Provincije Pojlic izuminan? da za budući izuminani starci, i paroki, i druge varste svake vire dostojni kipi čejladi od svi mista ove Provincije Pojlic, koji prid ovim svim skupnim prisvitlim Velikim vićem, i zborom z dušami svojimi zaklešese, i usvidočiše jniovi rodijaci gospoda knezovi Karamani iz Jesenic od zgor rečene naše Provincije, da su rečena gospoda knezovi Karamani koji stoje u Zadru prava, i zakonita vlastela, ili plemići knezovi istočni, i vićnici od ove Provincije koji stari jniovi roditeljli bili su u sustvu, i u karikami, kojeje običajno davati ovo prislo. Viće veliko, i zbor a paka se pošteno odiliše od Provincije prodavši svoje baščine, a uživaše plemenstvo svoje, i privileje od ove prija rečene Provincije, i neizgubiše čast svoga poštejna, dali svaka dobrota, i čast u jnima biše, i rastiše, i to kako svi prija rečeni svidoci ovde ispovidaše, i zaklešese svojima dušami prid prisvitlim, i pričestitim gnom. knezom Jurom Novakovićem dostojnim knezom velikim od ove Provincije sidićim na svojem pristojlu svojimi časnim gnom. vojvodom, i pričasnim prokaraturi suci glavari u ovomu skupnomu prisvitlomu Velikomu viću, i zboru plemenite gospode knezovi pojličkim i prid svim ovim skupnim rečenim prislim. Velikim vićem, i zborom koji potanko svi skupno izvidiše, i prid jnimi izaminati činiše po gnu. knezu Miji Žujleviću kančiliru od ove rečene naše Provincije Pojlic, i kako od više izvidiše po kartami stari temeji, i u libri od ove kančelarije, i sve se najde istinito, i zakonito, dajese na svitlost, i čini se vira, da su prija rečena plemenita gospoda knezovi pripoštovani gn. knez don Dujam kanonik, i prisli., i čestiti gn. don Anton abat braća Karamani sinovi pokojnoga gna. kneza Stipana bi pokojnoga gosna. kneza Ivana, bi pokojnoga gna. kneza Stipana, i gn. knez kapitan Matij Karaman pokojnoga gna. kneza Ivana bi pokojnoga gna. kneza Stipana, bi pokojnoga kneza Ivana bi pokojnoga kneza Stipana prava istočna vlastela ili plemići knezovi, od Provincije Pojlic, i vićnici, i da u svako vrime došašća u ovu provinciju našu od Pojlic rečeni gn. knez kapitan Matij Karaman pokojnoga gna. kneza Ivana, i jnegovi zakoniti sinovi slobodno mogu dolaziti u ovo naše Veliko prislo. viće, i zbor, i u Malo viće, i zbor, i u ostale varsti Skupnoga vića, i zboru, i biti u sustvu, i u karikami koje jnim bude dati ovo Viće veliko, i zbor gospode pojličke, i da imaju uživati kako jnim se dostojno pristoji sve privileje, koje uživa ovo prislo. Viće, i zbor plemenite gospode, i knezovi pojlički, i ostala plemenita gospoda pojlička, kako su bili, i uživali, i jnhovi časne uspomene poštovani roditeljli, i da su naša prava, kako i jesu braća pojhlublena pojlička, tako da niko u nijedno vrime oprotiviti jnime nemore. Odviše sve privileje imaju, i posiduju ova plemenita, i pričestita gospoda vlastela knezovi, i sve. prislo. ovo Veliko viće, i zbor, koji su nim bili dani od krajli ugarski, bosan(s)ki, od cesara, i privedroga principa bnetačkoga, i ostali poglavari. 4) I da se ova parta ima podpisati, od prisloga. kna. kneza velikoga, ostale pričasne gospode glavari za sve danije potreba, ma za svidočanstvo od istine u posljednja vrimena, i pečati našin

običajnim pečatom velikim svetoga Jurja, ispiše u kancelariju našu koja parta bi glasno štivena u ovomu prilomu. Velikomu viću, i zboru u komu bi vićnika ijlada s prisvitlim, i pričestitim gnom. knezom velikim, bi potvardjena skladno od svi, i balotana i ima balota 1000 i bi primljena a to balota 1000 u favur nijedna protiva, i tako bi. 5) Jura Novaković knez. Marko Žulević vojvoda. Andrija Barić prokaratur sudc. Marko Cvitanović Fiorini prokaratur sudc. ambašadur. Ivan Pavić prokaratur sudac. Petar Stošić prokaratur sudac. Matij Mijanović prokaratur sudc. 6) Mijo Žulević kančilir od m. p. Provincije Polica podpisa i pečati. Jura Novakovića knez. Marko Žulević vojvoda. Andrija Barić prokaratur sudc. Marko Cvitanović Fiorini prokaratur ambašadur. Petar Stošić prokaratur sudac. Ivan Pavić prokaratur sudac. Matij Mijanović prokaratur sudc. Mijo Žulević kančilir od m. p. Provincije Polica podpisa i pečati.⁴

1) datacija, 2) naracija s peticijom, 3) dispozicija sa svjedocima i još jednom naracijom, 4) koroboracija sa svjedocima, 6) subskripcija i pisar.

1795., 4. V.

Svjedočenje don Mate Miličevića u sporu između poljičkog kneza Ivana Sičića, imenovanog od bosanske gospode, i Jure Novakovića, imenovanog od ugarske gospode.

Pismo: bosanica i latinica (talijanski); papir: 40x29,5 cm, s oznakom slijeda neke paginacije (21), presavijen napola pa onda opet presavijan napola po dužini, ispisan samo na prvoj stranici, u donjem desnom kutu propao; vodeni znak: neka biljka ili cvijet u čijem su podnožju slova G I W(?); dokument u Državnom arhivu Zadar.

1) U Pojlici na 4. maja 1795. 2) Činimo istinitu viru mih zdol podpisani 3) da budući godin. do(m) Matij Miličević kripko dilovao zajedno s ostalom gosdom. bosanskom da ova goda. pristupe na vladajne od ove Pojličke Provincije kako se je i ispunilo jur teče sedma godina buduć bija odabran za velikoga kneza p. godin. Ivan Sičić bosanski gospodičić namisto po. gna. Jure Novakovića ugarskoga gosdičića. za tu svru isti p. knez Jure Novaković začeo je nenavidost i saržbu protiva godi. bosanskoj a osobitoh protiva zgor rečena godin. do(m) Mate Miličevića koga je bila odredi gda. bosanska da pojde braniti jnirov raslog prid priuznim. godnom. čeneralom prema gosdi. ugarskoj i buduć on otiša svojim kipom u Zadru utvardit gdu. bosansku u vladajnu od Provincije radi česa isti knez Jure Novaković nastoja je sve jer sa svim mogustvom osvetiti je prema rečenomu do(m) Mati Miličeviću buduć odpada sve jer š jnime u zavadi. I velikomu nemiru: 4) i toliko buduć na naše podpuno znajne

⁴ Slijedi talijanski prijevod i prijepis koji ispuštamo zbog glomaznosti dokumenta.

potvarćujemo sve s našom zakletvom. 5) Ja d. Marko Kružićević pisa pravo u viru kako je zgora. Jah dom Lu(ka) Kružićević u viru kako je zgora. Marco Anto. Marinovich Avvocato Milichievich. Timoteo Pini C. R. Secretario.

1) datacija, 2) promulgacija, 3) naracija s elementima dispozicije, 4) koroboracija sa zakletvom, 5) pisar sa svjedocima.

DIPLOMATIČKA ANALIZA DONESENIH ISPRAVA

Doneseni dokumenti su isprave u širem smislu riječi, to jest odluke, naredbe i pisma. U njihovoj diplomatskoj strukturi nije strogo poštivana općenitost isprava, odnosno konvencionalnih dijelova u koje spada *protokol* ili uvod, *korpus* ili tekst ili kontekst i *eshatokol* ili zaključak. Diplomatičke su formule tih isprava ispremještane, manjkave i neujednačene. Zastupljene su formule intitulacije, inskripcije, promulgacije, peticije, naracije, dispozicije s pertinencijom, koroboracije, svjedoka, datacije, notara i komplecije, ali neujednačeno pa stoga svaka isprava ima svoj formular. Primjetno je da formula invokacije uopće nije sadržana u tim ispravama. Razlog tomu, kao i prethodnomu, jest što ih je većina pisana u zadarskoj kancelariji koja se razlikuje od suvremene poljičke kancelarije.

Kako predmetne isprave ne sadrže formulu *invokacije*, one najčešće započinju s formulom *intitulacije*. Mjesto te diplomatske formule u donesenim ispravama je, dakle, najčešće na početku, ali iznimno može biti i na kraju, npr. u ispravi iz god. 1723. (10. IX.) i 1780. (1. VIII.), gdje je podređena subskripciji koja pak sadrži ime kneza i naziv knežije kojoj pripada te oznaku podložnosti velikom poljičkom knezu. U ispravama pisanim u zadarskoj kancelariji intitulacija je redovito na prvom mjestu i u pravilu navodi mletačke providure za Dalmaciju i Albaniju – Nikolu Erica, Petra Vendramina, Jakova Bolduna, Jakova Rivu, Jakova Gradeniga, Alviza Foskarinija, a jedanput i neke druge mletačke dostojanstvenike, odnosno izdavače isprava. U ispravama pisanim u Poljičkoj Republici ona titulira kneza Ivana Novakovića (1723. i 1746.), općenito poljičke knezove i vojvode (1729.) te kneza Andriju Barića (1780.).

Susjedna formula intitulacije donesenih isprava je *inskrpcija* ili adresa. U nekoliko je slučajeva spojena sa *salutacijom*. Primatelji predmetnih isprava su neimenovani veliki poljički knezovi, zatim knez Ivan Kapitanić, don Mate Karaman, Ante Mišejević, veliki poljički knez Frane Pavić (1773.), knez Jure Jelić, veliki poljički knez Ivan Jerončić (1777.), Jure Vidat, knez Anton Kapitanić, to jest: ako je isprava pisana u Zadru, adresirana je na primatelja u Poljicima i obratno: ako je pisana u Poljicima, odnosi se na adresu u Zadru.

Salutacija tih isprava nije česta, a sastoji se od općenitog pozdrava (*pozdravljenje*), želje za svakim dobrom, od Boga danim dobrim zdravljem i iskazom ustrajnosti u bratskom prijateljstvu. Ona može biti i u obliku *devocije* (*Bog vas čuva*).

U prvom dijelu predmetnih isprava također rjeđe susrećemo i formulu *peticije*, koja je spojena s dispozicijom, inskripcijom i s naracijom. Sastoji se od zamolbe, poniznosti, činjenja usluge i pomoći za traženi predmet.

Naracija ili *ekspozicija* donesenih isprava svojim sadržajem govori o okolnostima koje su prethodile njihovom izdavanju i donosi dragocjene podatke za povijest doba i prostora o kojima govori. Ona je nakon dispozicije, s kojom je u više primjera spojena, najvažnija diplomatska formula isprava za povijest Poljica, o čemu više u povijesnom sadržaju predmetnih isprava, a po svojoj dužini, ovisno o predmetu, može biti kraća i duža.

Najredovitija i najvažnija diplomatska formula isprava je *dispozicija* ili *ekstenzija*. Ona je bit isprave ili dokumenta pa joj pripada središnje mjesto u svakoj ispravi. Na temelju nje kasniji istraživači povijesnih izvora utvrđuju određene činjenice za pojedino razdoblje, kraj, državu, upravnu jedinicu i sve druge predmete povijesnog istraživanja, o čemu konkretno i više u povijesnom sadržaju donesenih isprava.

U istim se ispravama rijetko može susresti i formula *sankcije* te njeni oblici *zakletve*, *pertinencije* i *promulgacije*. U našem se primjeru sankcijom prijeti materijalnom, ponajviše novčanom kaznom ako se ne izvrši naredba. Zakletvom se iskazuje potvrda o istinitosti iznesenoga u predmetu isprave. Pertinencijom se pojedinačno nabrajaju posjedi, toponimi određuju granice i slično, a uglavnom je spojena s dispozicijom. Promulgacija obznanjuje ili iznosi u javnost predmet pojedine isprave ili dokumenta.

Datacija se predmetnih isprava nalazi uglavnom pri samom kraju. Sastoji se od mjesta izdanja (Zadar ili Poljica), dana, mjeseca i godine. U nekoliko je primjera upotrijebljena s naznakom *more Veneto*, odnosno po mletačkom računanju početka godine. Kako su te isprave pisane bosanicom, brojke su za dan i godinu u većini primjera označene slovima s određenom brojnom vrijednošću.

Subskripcija je jedna od najredovitijih formula donesenih isprava. Već je rečeno da je unutar nje u nekoliko primjera sadržana i intitulacija, u slučajevima kad nije samostalno zastupljena. Svoje su potpise na predmetne isprave stavljali poljički knezovi, vojvode i suci: Ivan Novaković, Ivan Kapitanić, Andrija Barić, Jure Novaković, Marko Žuljević, Marko Cvitanović, Petar Stošić, Ivan Pavić, Matija Mijanović, mletački providuri Nikola Erico, Petar i Sebastijan Vendramin, Jakov Boldun, Jakov Riva, Jakov Gradenigo, Alviz Foskarini, notari i sindici Anđelo Batista, Jerolim Kavali, Sebastijan Mulin, Jere Cukato, Lovre Grisogono, Vicent Foskarini, Jakov Merkati, Mijo Žuljević, Marko i Luka Kružičević, Marko Marinović Miličević i Timotej Pini. Oni su ujedno i svjedoci donesenih isprava, a pojedini od njih danas su poznate povijesne osobe.

Nakon subskripcije obično slijedi formula *komplecije*. Ona uglavnom sadrži kratku regestu pojedine isprave.

Kratko rečeno, bez obzira na neujednačenost diplomatskih formula, donesene su isprave zahvalan i bogat diplomatski materijal koji je pisan prema ondašnjim

normama diplomatike. On bi sadržajno bio daleko bogatiji i ujednačeniji kada bi se izvršila diplomatska analiza i usporedba većeg broja isprava navedenog razdoblja.

POVIJESNI SADRŽAJ DONESENIH ISPRAVA

Pismom iz god. 1723. (10. IX.) poljički knez Ivan Novaković moli velikog poljičkog kneza da mu proslijedi pismo generalnom providuru u Zadar. Popratno pismo ne spominje sadržaj glavnog pisma, ali se može pretpostaviti da se radilo o nekom povjerljivom predmetu jer je knez Novaković uvjeren u posredovanje velikog kneza pa ga stoga i naziva svojim bratom i uzda se u njegovu pomoć. Ime se velikog poljičkog kneza ne spominje, ali prema popisu poljičkih velikih knezova autora Marka Mišerda te bi godine velikim poljičkim knezom trebao biti Ivan Sinovčić.⁵ Isto se tako ne navodi ni ime providura, ali se zna da je te godine započeo trogodišnji mandat generalnog providura za Dalmaciju i Albaniju, sa sjedištem u Zadru, Nikole Erizza (1723.–1726.), koji je upravo te godine naslijedio svoga prethodnika Marka Antonija Dieda (1721.–1723.).⁶

Pismom pisanim u Zadru 1725. (25. XI.), isti mletački generalni providur za Dalmaciju i Albaniju Nikola Erizzo, naređuje poljičkom velikom knezu da uhiti i svezane pošalje u Split dvojicu vojnika, Ivana Nikolića i Andriju Bilanovića, koji se nisu odazvali u vojsku. Ni u ovoj se ispravi ne navodi ime velikog poljičkog kneza, ali bi prema spomenutom popisu to mogao biti ili spomenuti Ivan Novaković ili njegov nasljednik Pavao Pavić.⁷ U pismu se nadalje navodi da se naredba odnosi i na ostale dezertere s teritorija Poljica, kojima će po providurovoj naredbi suditi mletački knez u Splitu, pod čiju su jurisdikciju tada spadala Poljica. Uhićene vojne dezertere mletačka je vlast sprovođila svezane, najčešće noću i sa svim mjerama opreznosti. Izvješća o poljičkim dezerterima podnosio je u Zadar poljički veliki knez, kako nam kazuje ta isprava u kojoj generalni providur izričito navodi pečaćene dokumente poljičkog velikog kneza s njihovim nadnevcima. Neizvršavanjem providurove naredbe, poljički je veliki knez morao platiti novčanu kaznu. U istom pismu generalni providur piše velikom poljičkom knezu kako se nada da je poljički trgovac *žakan* Jurinović prodao neku svoju robu te je red da se providurstvu u Zadru plati dogovoreni novčani iznos na račun dobiti od robe.

Da su mletački generalni providuri za Dalmaciju i Albaniju u XVIII. stoljeću imali i sudsku vlast nad Poljičkom Republikom, pokazuje i isprava izdana u Zadru 1727. (24. IV.) kojom generalni providur Petar Vendramin (1726.–1729.), nasljednik

⁵ Marko MIŠERDA, *Spomenici Gornjih Poljica* (dalje: *Spomenici*), Priko, 2003., str. 643.

⁶ Godine pojedinog mletačkog generalnog providura za Dalmaciju i Albaniju uzimamo prema podacima iz priručnog *Inventara* ili popisa u Državnom arhivu u Zadru.

⁷ M. MIŠERDA, *Spomenici*, str. 643.

Nikole Erizza, zapovijeda Ivanu Kapitaniću iz poljičkog sela Ume, pod prijetnjom kazne u iznosu 50 groša, da vrati 100 libara koje je ostavio pokojni Marko Pavličević, a neimenovani tast Ivana Kapitanića prisvojio ih sebi. Nasljednik je, naime, te ostavštine don Mikula Radić koji je nakon smrti don Marka Pavličevića imenovan za župnika poljičkog sela Ume. Rok izvršenja naredbe vraćanja novčane ostavštine jest osam dana s mogućnošću žalbe optuženog instanciji suda, ako smatra da je nepravedno optužen.

Isto se pokazuje i u sljedećoj donesenoj ispravi, izdanoj u Zadru 9. veljače 1729., kada mletački generalni providur Sebastijan Vendramin (1729.–1732.), nasljednik svoga prezimenjaka Petra, naređuje Poljičanima Kolimbatovićima i Vidatoviću da ne uznemiruju Ivana Kapitanića na njegovoj zemlji, koju je kupio od pokojnog Šimuna Franičevića, jer će u protivnom biti kažnjeni sa 100 dukata globe. Naime, knez se Ivan Kapitanić iz poljičkog sela Truše potužio mletačkoj upravi u Zadru da je prije osam godina sa zakonitim pristankom ondašnjeg velikog poljičkog kneza Ivana Novakovića kupio *bašćinu* pokojnog Šimuna Franičevića, kako se to može vidjeti iz priložena originalnog kupoprodajnog ugovora u kojem je također navedeno da je prema običajnom pravu Poljičke Republike ta *bašćina* prethodno bila ponuđena na kupnju rodbini i susjedima pokojnoga, koji je pak nisu htjeli kupiti; štoviše dali su pristanak da je može kupiti tko hoće, a sada su se s namjerom koristoljublja podigli Matija i don Juraj Kolimbatović zajedno s Franom Vidatovim i počeli osporaviti Kapitaniću njegovo osmogodišnje uživanje te kupljene baštine. Poštujući odredbe Poljičkog zakona, mletački generalni providur prijeti sudom i kaznom Kolimbatovićima i Vidatoviću, a ako nisu zadovoljni s tom poljičkom odlukom, daje im mogućnost da u roku od mjesec dana dođu u Zadar gdje će mletački sud ponovno razmotriti sporni predmet i ispitati valjanost kupoprodajnog ugovora. Tuženim je strankama mletački poziv bio uručen 12. ožujka 1730., a pročitao im ga je sudac Matija Bašić.

U Zadru iste 1729. godine, 24. rujna, mletački generalni providur za Dalmaciju i Albaniju Petar Vendramin (1726.–1729.), prethodnik prezimenjaka providura Sebastijana, ispravom potvrđuje don Mati Karamanu i njegovoj braći povlastice dobivene od prethodnih vladara, a za zasluge u ratu daruje mu neku zemlju na sinjskom teritoriju, što je pokazatelj da su u mletačkoj upravi providuri mogli zakonski završavati započete pravne odluke bez obzira na istek njihova providurstva. U ovom slučaju Petar Vendramin u ime mletačke vlasti, a na temelju više dotadašnjih mletačkih *dukala* koje su dobili don Mate Karaman i njegov rod te za nove zasluge stečene u ratu i miru, daruje istima 50 *konopa* sinjskog državnog zemljišta, koje u to doba nije ni u čijem vlasništvu. U ispravi se navodi niz toponima, prezimena i ostalih podataka u sljedećoj formuli *pertinencije*. Riječ je o 50 konopa zemljišta trokutasta oblika kod Brodarića pod barjakom Arlinovih na sinjskom teritoriju koje graniči od strane *maještrala* (zapada) sa zemljištem Dujma Krnjaševića, na južnoj strani sa zemljištem Ivana Rajčevića i Petra Čevanovića, na istoku sa selom Glavica Brodarić, na sjeveru s Garmakom i zemljištem Blačana kod Garduna. To je ustvari poljički teritorij oko današnjeg Biska, koji je u to doba mletačke uprave bio

pripojen sinjskom teritoriju. U darovnici se također navodi da su Karamani obligatni davati desetinu uroda pojedinih plodova.

Te je 1729. godine, dana 28. nenavedenog mjeseca, u jednom od poljičkih Dolaca izdana kratka pozivnica neimenovanog poljičkog velikog kneza (Ivana Novakovića?) i njegova vojvode kojom poziva kneza Ivana Kapitanića da odnese ostatak nekog duga u Split, jer će inače sva poljička vlast morati na sud u Zadar. Veliki je poljički knez, naime, primio pismo mletačkog generalnog providura kojim se potražuju neki dugovi iz prethodnih godina te stoga subotom saziva zbor poljičkih knezova pred crkvom sv. Filipa i Jakova u Docu gdje se ti novci trebaju preuzeti i odnijeti mletačkom predstavniku u Split kako u protivnom u roku od mjesec dana ne bi trebalo ići u Zadar na sud. Istom prilikom poljički veliki knez šalje neke dvije poruke mještanima poljičkih sela Primorja i Postrane.

U ispravi izdanoj u Zadru 21. studenoga 1744. od mletačkog generalnog providura Jakova Boldu (1744.–1747.) naređuje se velikom poljičkom knezu da u roku od tri mjeseca sakupi porez svoje Provincije u iznosu od tri tisuće libri, i to za 1730. godinu 21.271 libru i 12 soldina (gazeta po 2 soldina), a od god. 1731. do 1744. po 11.839 libri i 15 soldina (gazeta po 3 beča). Isprava ne navodi ime tadašnjeg velikog poljičkog kneza, ali bi to prema Mišerdinu popisu mogao biti Ivan Novaković (1739.–1758.).⁸ Vezano uz navedeno potraživanje poreza, generalni providur izvješćuje velikog poljičkog kneza da je podatke o dugovima dobio od splitskog kneza. Stoga providur sada nalaže velikom poljičkom knezu, kao vrhovnom glavaru Poljica, da prisili svoje podanike na plaćanje duga te da sakupljeni novac prosljedi u splitsku komoru. Rok u kojem se taj posao treba obaviti, jest tri mjeseca. U protivnom slijedi sudski poziv velikom poljičkom knezu na suđenje u Zadar.

Dvije godine kasnije, 16. prosinca 1746., isti poljički veliki knez Ivan Novaković piše iz Poljica svome poslaniku, primariju Anti Mišejeviću u Zadar, kako se vidi iz donesenog dokumenta pod tom datacijom, da će, ako već oni ne mognu doći u Poljica, doći u Zadar pokloniti se mletačkoj vlasti (*karici*) i njemu, moleći ga ujedno da pomogne nekom don Luki. U istom pismu četiri dana kasnije (20. prosinca) iste godine potajno moli istoga Mišejevića da mu pokuša izboriti potvrdu starih *mejaša* za sela Bisko i Blato koja su istrgnuta iz Republike Poljica. Ujedno izvješćuje da je iz Zadra primio pisma u kojima se od njega traži predaja poreza pa kaže da će to učiniti prve nedjelje nakon Nove godine (1747.), kako je o tome već izvijestio generalnog providura u Zadru. Taj se porez vjerojatno odnosio na prethodne godine koje se navode u prethodno donesenu dokumentu, jer veliki poljički knez u potonjem kazuje da mu je providur spočitnuo što mu nije odgovorio na sva pisma. Sada napominje poslaniku Mišejeviću da je on odgovorio na sva providurova pisma, osim ako koje nije njemu predano. U pismu se ne navodi o kojoj se pomoći radi u zamolbi za don Luku, ali se može pretpostaviti da je to bilo u svezi s nekim ozbiljnijim sporom koji je duže trajao i

⁸ M. MIŠERDA, *Spomenici*, str. 643, 645.

dospio na sud u Zadar, to prije što veliki poljički knez Ivan Novaković moli svoga predstavnika Mišejevića u Zadru da prije izvidi je li generalni providur još ljut na nj. Nakon toga piše mu u povjerenju drugo pismo, što znači da je tajno predano u ruke Mišejevića, da sve učini kako bi se teritorij sela Bisko iz Sinjske provincije i Blato iz Omiške providurije vratili u granice Poljičke Republike ili Provincije, pozivajući se na još živuće svjedoke koji mogu posvjedočiti kad su ta sela otrgnuta od Poljica. Knez Novaković ujedno navodi stare granice Poljica, koje ubuhvaćaju sve što je opasala rijeka Cetina i more osim manjeg dijela iznad Žrnovnice i Mosora, gdje je umjesto vodene bila kopnena granica. Ako Mišejević kod mletačke vlasti u Zadru izbori da se taj teritorij ponovno vrati u granice Poljica, veliki mu poljički knez Ivan Novaković obećava nagradu od 80 zlatnih dukata. Istodobno napominje da ga, ako to uspije, izvjesti tajnim pismom, ali prije toga neka pričekava da se riješi spor s navedenim don Lukom kako mu potonji zahtjev ne bi naštetio.

Prema sljedećem dokumentu, izdanom u Zadru 6. veljače 1751., vidljivo je da u Zadru toga datuma nema mletačkog generalnog providura pa njegovu dužnost obavljaju mletački sindici akvizituri. Doista, u *registru* Državnog arhiva u Zadru za godine 1747.–1751., dakle za jedan cijeli mandat providurstva, nema na popisu generalnog providura za Dalmaciju i Albaniju. Prije tih godina tu je dužnost obavljao navedeni Jakov Boldu (1744.–1747.), a nakon njih Jakov Marija Balbi (1751.–1753.). Predmetnom ispravom od 6. veljače 1751. mletački sindici akvizituri u Zadru, Ivan Batista Loredan, Nikola Erizzo V. i Sebastijan Mulin nalažu poljičkom velikom knezu (Ivanu Novakoviću) da obavijesti Kapitaniće da se imaju u uobičajenom roku od 30 dana javiti u njihovo sudište zbog parnice s Hercegovićima.

Nakon dokumenta izdanog god. 1751. u Zadru, naš rad bilježi sljedeći tek nakon dvadeset godina. Naime, 25. siječnja 1773. generalni providur Jakov da Riva (1772. – 1774.) pismom iz Zadra naređuje velikom poljičkom knezu Frani Paviću (1771.–1774.)⁹ da Marku Kadiću zabrani uzurpiranje zemljišta Jure Kapitanića koje je dobio od braće Radića iz Tugara na račun duga od 60 groša. Radilo se, naime, o jednoj manjoj kući i podvornici u selu Truše, zaseoku Tugara koje je otkupio Jure Kapitanić, a sad ih je prigrabio sebi Marko Kadić. Providur od velikog poljičkog kneza traži da taj slučaj riješi, a ako to ne uspije, neka kazni uzurpatora globom od 500 dukata i nakon deset dana pošalje na sud u Zadar gdje će mu ta kazna biti potvrđena.

Nasljednik Jakova Rive, generalni providur za Dalmaciju i Albaniju, Jakov Gradenigo (1775.–1778.) naređuje pismom 8. prosinca 1775. iz Zadra don Juri Kapitaniću, njegovim sinovcima i drugima da ostave na miru posjede kolunela Jelića u Poljicima uz prijetnju kazne od 200 dukata. On istoga datuma poziva Juru Novakovića, Mekiniće, Buliće, Žarkoviće, Marijanoviće, Kapitaniće te seljane mjesta Truša i druge

⁹ Godine vladanja toga poljičkog velikog kneza uzete su prema citiranu djelu Marka Mišerde (str. 643, 645). U doba velikog knezovanja Poljicima Frane Pavića na položaju vojvode nalazio se Antun Martić, a *kančilijom* je bio Mijo Žuljević (M. MIŠERDA, *Spomenici*, str. 643, 645).

da u Omišu predoče svoje isprave glede posjeda Jelića.¹⁰ Riječ je o omiškom knezu Juri Jeliću, koji je prešao u mletačku vojnu službu, i čiji je rod imao ili kupio dobra *plemenščine* i *baščine* u Poljicima, što ih pak sada, tobože, hoće prigrabiti drugi. Kako je bio na mletačkoj strani, generalni mu providur u ulozi čelnika mletačke vlasti pomaže pridobiti dobra na koja su po svoj prilici više prava imali njegovi rođaci. Stoga se poručuje don Juri Kapitaniću i njegovim sinovcima Antonu i Ivanu te njihovoj rodbini da nemaju prava na imovinu knezova Jelića. Ta se imovina nalazila u selu Truše, zapadno od kuće picokare duvanke (Duvanke?) u mjestu Brdašce na predjelu Plužine, zatim u Krasanom Docu, u Paškulinim gajevima u Dubravi i na drugim mjestima. Imenovanim se Jelićevim rođacima izriče prijetnja plaćanja novčane kazne u iznosu od 200 dukata po osobi te tjelesna kazna, najvjerojatnije zatvor, progon s ognjišta, osuda na galiju, čak smrtna kazna konopom (vješanje). Drugim pismom s istom datacijom Jakov Gradenigo naređuje Poljičanima: knezu Juri Novakoviću iz Čazina Doca, Mekinićima, Bulićima, Žarkovićima, Marijanovićima iz sela Zastinje te Kapitanićima i seljanima sela Truše da imaju u roku od osam dana, pod prijetnjom kazne u iznosu od 100 dukata po osobi onomu tko to ne poslušaju, donijeti u mletačku *principovu kančilariju* u Omišu sve dokumente koje posjeduju za zemljište na predjelu Plužine u selu Truše, Krasanom Docu, selu Truše, predjelu Veliki i Mali Brnistrovac kako bi se napravili prijepisi i sudski uredili navodni posjedi gospode Jelića.

Svojim pismom izdanim u Zadru 19. prosinca 1777. mletački generalni providur za Dalmaciju i Albaniju Alviž Voškarini III. (1778.–1780.)¹¹ naređuje velikom poljičkom knezu Ivanu Jerončiću¹² da u roku od 20 dana pošalje Antu Kapitanića pred sud u Zadar zbog parnice s Jurom Vidatom. U pismu se navodi tužba Vidatova protiv Kapitanića, ali se ništa ne govori o predmetu spora. Vjerojatno se radilo o nekom izvanzemljišnom sukobu jer je rok odaziva na sud 20, a ne 30 dana.

Dan kasnije (20. prosinca 1777.) isti Alviž Voškarini piše iz Zadra poljičkom velikom knezu, kojeg ne imenuje pa je moguće da je došlo do smjene Ivana Jerončića,

¹⁰ Riječ je o posjedima starijeg Jelića koji je bio pukovnik te god. 1760. zapovjednik vojske u Zadru. Stanovao je u Zadru u Širokoj ulici u kući gospodina Lorenza Addobatija, blizu kuće gospode Mole. Treba ga razlikovati od Jelića mlađega, njegova sina, koji je također bio pukovnik i koji je god. 1796. pošao u Obrovac u ulozi zapovjednika na morlačkoj granici s Austrijancima (M. MIŠERDA, *Spomenici*, str. 646).

¹¹ Etimološki pisano; to je Alvise Foscari kojemu je arhivist Državnog arhiva u Zadru u *registru* mletačkih generalnih providura za Dalmaciju i Albaniju stavio godine providurstva 1778.–1780. prema *stilu inkarnacije*, kao i za ostale generalne providure, dok je prema pojedinim zadarsko-poljičkim ispravama taj generalni providur već god. 1777. izdavao isprave. Nekolicina je zadarsko-poljičkih isprava u XVIII. stoljeću, kao i prije i zakratko poslije, datirana prema mletačkom načinu računanja godina (*more Veneto*), pa je stoga u našem slučaju god. 1777. isto što i 1778. Slično je i u pojedinim ostalim dokumentima koje obrađujemo u ovom radu.

¹² Za ovog se poljičkog velikog kneza zna da je vladao 1768. i 1774. godine, po svoj prilici u dva navrata s prekidima. U doba njegove vlasti 1774. godine, poljički je vojvoda Frane Banić, a *kančilir* Marko Martić (M. MIŠERDA, *Spomenici*, str. 643, 645).

da zapovijedi Anti i Ivanu Kapitanićima neka vrate odnesene stvari iz kuće Jure Vidatova, a kuću neka uredi kakva je bila. Kapitanići su, naime, predvodili mještane u izvršenju zaplijene pokretne imovine iz kuće Jure Vidata, vjerojatno zbog nekih dugova; on je zaobišao poljičku vlast i izravno se potužio mletačkoj vlasti u Zadru. Stoga mletački generalni providur, pod prijetnom kazne u iznosu 100 dukata, naređuje poljičkom velikom knezu da u roku od 20 dana izruči optuženike i o tome pismeno izvijesti sud u Zadru.

Šest dana kasnije (26. prosinca 1777.), odnosno na dan sv. Stjepana Prvomučenika isti providur pismom iz Zadra naređuje gore optuženima Antonu i Ivanu Kapitanićima da ostave na miru Juru Vidata jer će u protivnom platiti po 25 dukata globe i biti tjelesno kažnjeni – «*to jest banda konopa tamnice i galije*».

Sljedeći predmetni dokument ovoga rada je pismo poljičkog (velikog?) kneza Andrije Barića (1775.–1783.?)¹³ kojim opominje glavara sela Truše Antona Kapitanića da do 15. kolovoza uplati dužne poreze svoga sela jer će u protivnom sam odgovarati generalnom providuru u Zadru. Prema sadržaju ta je isprava i svrstana pod naslov ovoga rada. Andrija Barić podsjeća kolegu kneza Antona Kapitanića na «*pozov p. i p. g. čeneralna na općenom zboru na 19. luja u komu pozovu zapovida da se ima namiriti kamara principova do polak hagusta slidećega i ako se ne namiri da pozivle prida se u Zadar sve imale knezove koji su sada bili a nalaze se dužni prida se kako otvrdnike i da mu imam odpisati je li vam intimano oli prikazano i kada izaće isti termen da oznanim što ste udilovali*».¹⁴ Iz ovih se riječi ujedno može pretpostaviti da je Andrija Barić te godine bio veliki poljički knez, iako se potpisuje samo kao knez. On u svom pismu nastavlja da je knezu Antonu Kapitaniću napisao godišta i iznos poreza što ga duguje selo kojem je on glavar te da to treba platiti u mletačku komoru u Splitu. Ako se tko od seljana oprije platiti svoju propisanu obvezu, Andrija Barić traži od kneza Kapitanića da ga obavijesti u roku od osam dana kako bi on mogao «*sakupiti zbor i bandure*». U protivnom, ako ga ne obavijesti, Barić će poslati obavijest generalnom providuru (Alvižu Foscari) u Zadar, gdje će knez Anton Kapitanić odgovarati kao glavar svoga neimenovanog sela.

«*Na 20. maja 1788. u Provinciji Pojlic pod Gracem na mistu običajnomu na skupnomu prisvitlomu Velikom viću, i zboru plemenite gospode, i knezovi od ovoga Velikoga vića, i zbora od ove Provincije*» započinje pretposljednja donesena isprava u ovom radu. Ona je ujedno sažeta povijest Poljica i poljičkih knezova Karamana. Njome zbor poljičkih plemića i knezova na čelu s velikim poljičkim knezom, vojvodama, sucima i ostalim glavarima poljičkog Velikog, Malog i Skupnog vijeća, glasanjem njih tisuću članova, svaki svojom kuglicom, braći knezovima nastanjenim u Zadru, kanoniku

¹³ Nismo sigurni je li on sve te godine bio poljički veliki knez, to prije što se u dokumentu koji obrađujemo, iz 1780. godine (1. kolovoza), navodi samo kao knez. U svome popisu poljičkih velikih knezova citirani Marko Mišerda ga stavlja pod god. 1778., a mi vidimo da on i 1780. izdaje dokument takve vrsti, koji je, skoro u pravilu, mogao izdati samo veliki knez. Mišerda donosi da je uza nj god. 1778. bio poljički vojvoda Petar Stošić, a *kančilir* Marko Barić (M. MIŠERDA, *Spomenici*, str. 643, 645).

¹⁴ Donesena isprava pod god. 1780., 1. VIII.

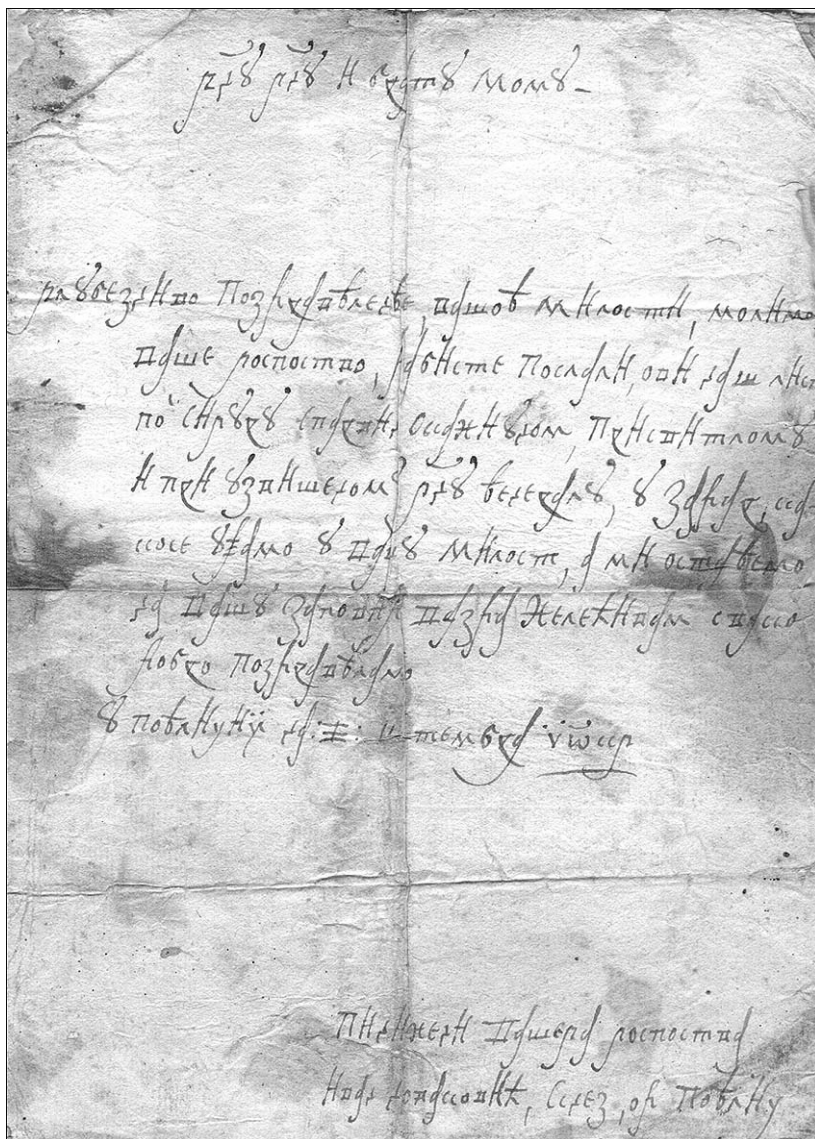
don Dujmu i opatu don Antunu i njihovu rođaku knezu Matiji, sve Karamanima, čiji su predci nekoć bili istočni poljički knezovi, prodali svoju baštinu u Poljicima i odselili iz poljičkih Jesenica najprije u Split pa onda u Zadar, čijih je pak rođaka još ostalo u Poljicima, jednoglasno dopuštaju sva prava i privilegije poljičkih istočnih knezova koja su njihovi predi dobili od ugarskih i bosanskih kraljeva, turskog cara i mletačkog dužda. Naime, te se godine knez don Dujam Karaman, tadašnji zadarski kanonik, potomak istočnih poljičkih knezova, sin pok. kneza Stjepana, unuk pok. kneza Ivana i praukun pok. kneza Stjepana, obratio velikom poljičkom knezu, Jurju Novakoviću (1783.–1789.)¹⁵ i njegovom vojvodi Marku Žuljeviću,¹⁶ sucima i ostalim glavarima, odnosno Velikom vijeću, zboru plemenite gospode i knezova Poljičke Republike (Provincije) te u ime svoje i svoga brata opata don Antona i stričevića kneza i zadarskog nadbiskupa Matije, nastanjenih u Zadru, zatražio privilegije istočnih poljičkih knezova koje su Karamani imali u doba ugarske, bosanske, turske i mletačke vlasti nad Poljicima. Knezovi su Karamani podrijetlom iz poljičkog sela Jesenice, gdje su prodali svoju *baščinu* i odselili najprije u Split pa onda u Zadar. Dujmovoju su zamolbi udovoljili poljičko Veliko vijeće i poljički Zbor utvrdivši da su zadarski Karamani po svome podrijetlu istočna (bosanska) poljička vlastela, plemići, knezovi i vijećnici Provincije (Republike) Poljica i da još imaju zakonite rođake i krvne srodnike, poljičke plemiće knezove, u mjestu Jesenice. Stoga mogu *«kako su i jniovi roditejli časne uspomene, dolaziti u ovi naš veliki zbor, i viće, i biti, oni, koi su svitovni u sustvu, i u karikami, koje je običajno davati ovo prislo. Veliko viće, i zbor i u druga vića i zборе jniova došašća u ovu Provinciju, i uživati privileje sve, koje, i ostala vlastela gospoda knezovi ove provincije uživaju, i ona sva»*. Nakon toga izjava se još jedanput opetuje, ponovno izlaže kratka povijest roda Karamanovih, navode njihova prava i poljičke ustanove u kojima civilni članovi mogu imati vlast i prava. Na kraju se isprave potpisuju svi živi plemići tadašnjih Poljica i na ispravu stavljaju poljički pečat s likom sv. Jurja.

Dvije godine prije propasti Mletačke Republike, prema ispravi izdanoj u Poljicima *”na 4. maja 1795.”*, don Mate Miličević svjedoči pred mletačkim sudom u Zadru u sporu između poljičkog kneza Ivana Sičića, čiji je rod dobio titulu knezova od bosanske gospode (vlasti), i Jure Novakovića, čiji je rod dobio titulu kneštva od ugarske gospode (vlasti), kako stoji u ispravi. Dokument ne donosi o kojem se sporu radi niti navodi njegov ishod.

¹⁵ Pretpostavljamo da bi to mogle biti godine njegova velikog kneževanja (M. MIŠERDA, *Spomenici*, str. 643, 645).

¹⁶ M. MIŠERDA, *Spomenici*, str. 645. Dotična isprava navodi da je te godine (1788.) poljički *kančilir* bio Mijo Žuljević.

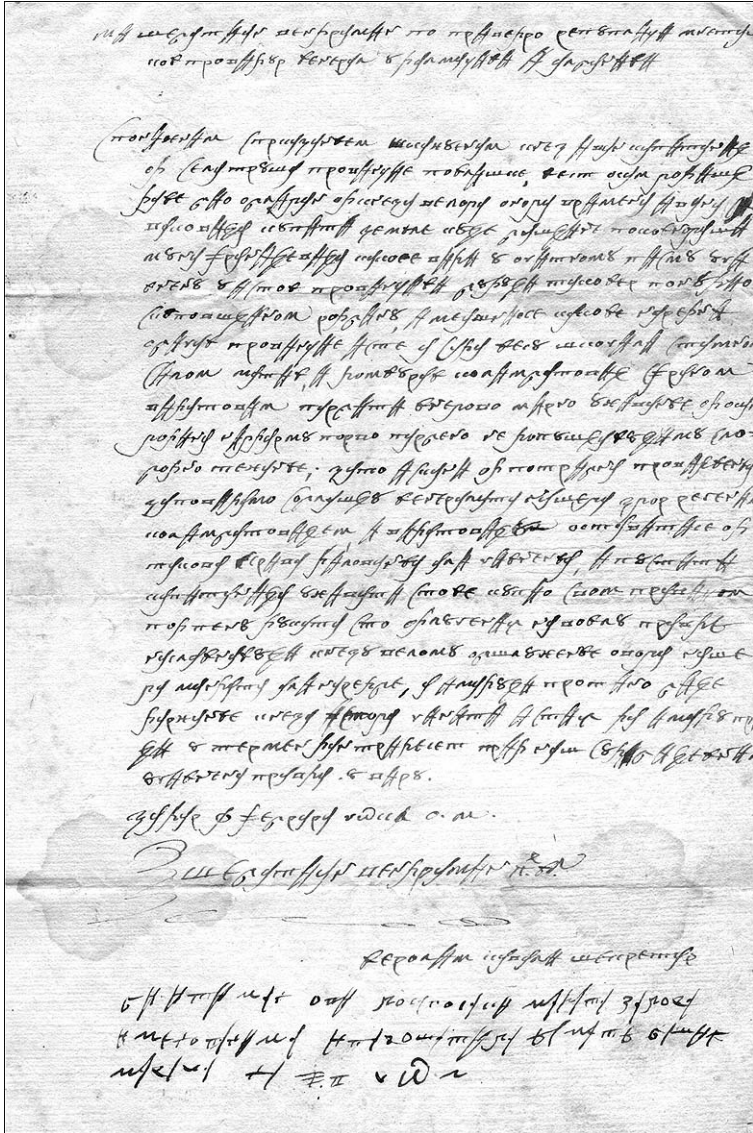
PRILOZI:

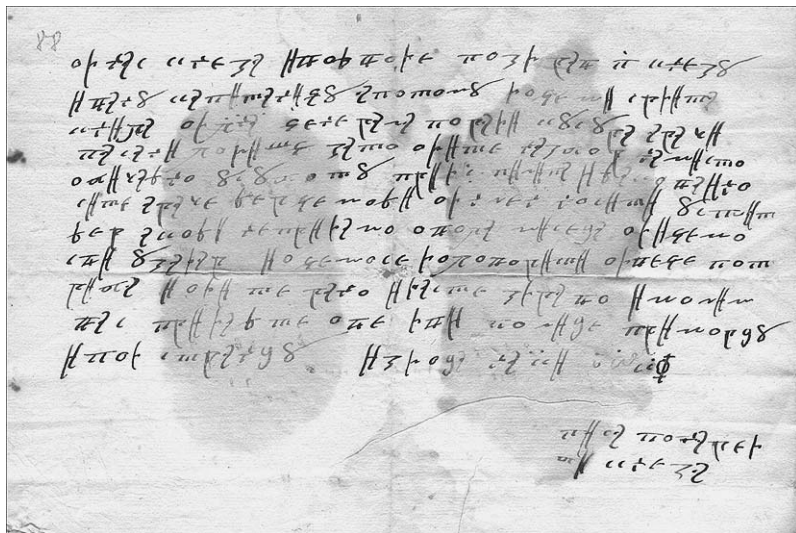
I. 1723., 10. IX. Poljički knez Ivan Novaković piše velikom knezu poljičkomu (Ivanu Sinovčiću) i moli ga da proslijedi neko pismo generalnom providuru u Zadar.

The image shows a handwritten document in a cursive script, likely a military order. The text is dense and fills most of the page. At the bottom, there is a signature and the date '1725'. The document is written on aged, slightly yellowed paper with a vertical crease down the center.

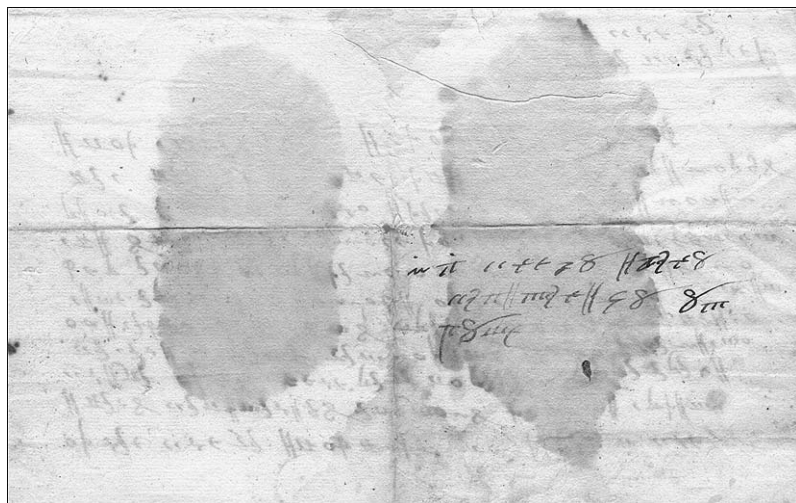
II. 1725., 25. XI., Zadar. Pismo mletačkog generalnog providura Nikole Erizza koji naređuje poljičkom velikom knezu da uhvati i pošalje svezane u Split dva vojnika (Ivana Nikolića i Andriju Bilanovića) koji se nisu odazvali u vojsku.

III. 1729., 9. II., Zadar. Mletački generalni providur Sebastijan Vendramin naređuje Kolinbatovićima i Vidatoviću da se ne diraju u zemlju Ivana Kapitanića, koju je kupio od pok. Šimuna Franičevića, jer će u protivnom biti kažnjeni sa 100 dukata globe.

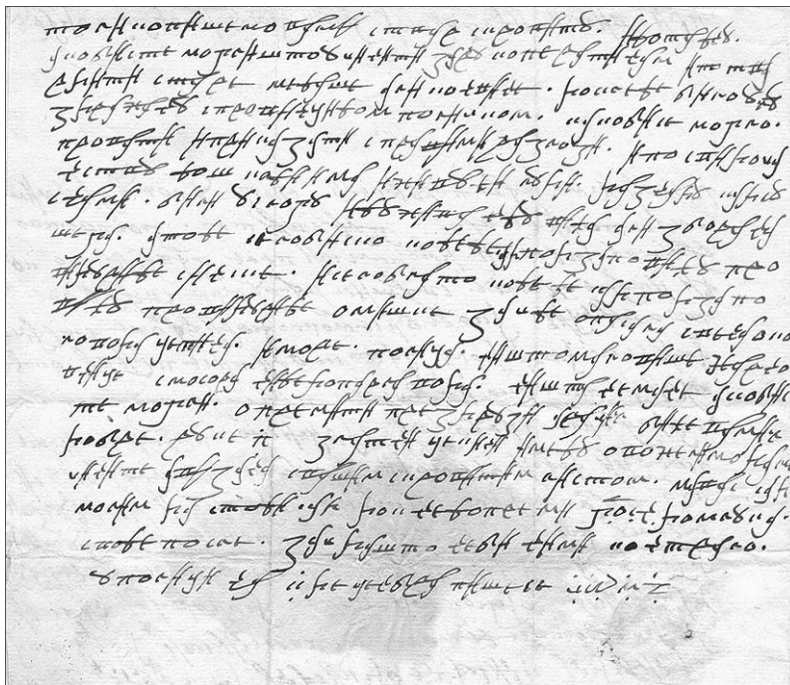

Handwritten document in Cyrillic script, likely a summons or legal notice. The text is written in a cursive hand and is somewhat faded. The document is dated 1729. The text is written in Cyrillic script and appears to be a summons or legal notice. The text is written in a cursive hand and is somewhat faded. The document is dated 1729. The text is written in Cyrillic script and appears to be a summons or legal notice. The text is written in a cursive hand and is somewhat faded. The document is dated 1729.

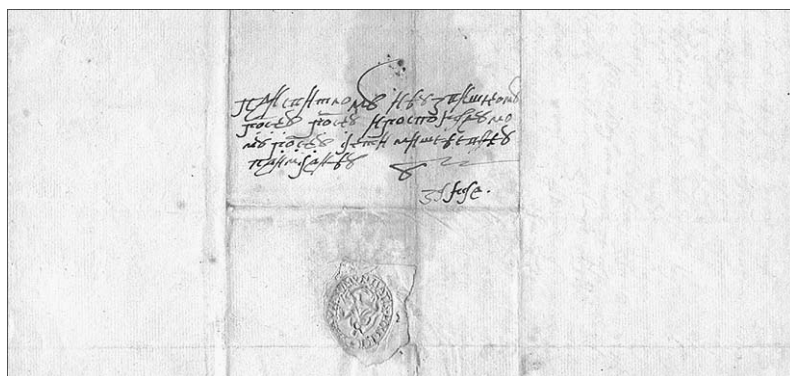

Another page of the handwritten document, showing more text in Cyrillic script. The text is written in a cursive hand and is somewhat faded. The document is dated 1729. The text is written in Cyrillic script and appears to be a summons or legal notice. The text is written in a cursive hand and is somewhat faded. The document is dated 1729.

IV. 1729., 28. ?, Dolac. Knez i vojvoda pozivaju Ivana Kapitanića da odnese ostatak duga u Split, jer će inače morati svi na sud u Zadar.

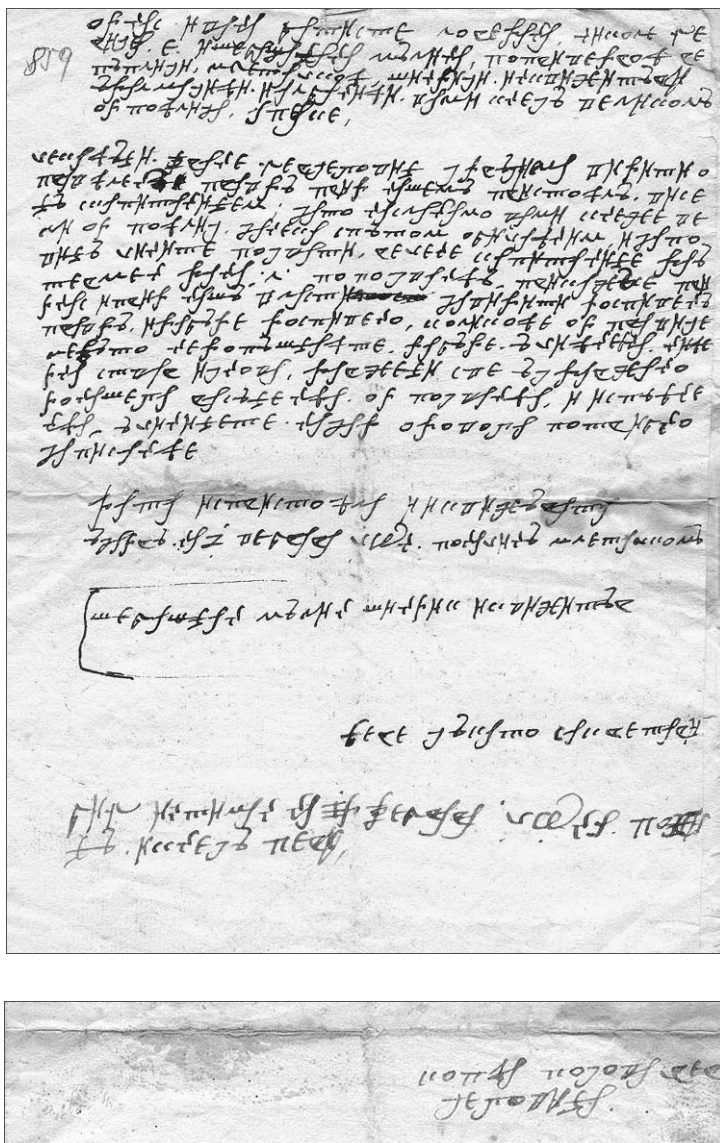

Handwritten text in Cyrillic script, likely a petition or request. The text is dense and covers most of the page. It appears to be a formal document, possibly a request for land or a favor, given the context of the caption. The script is cursive and somewhat difficult to read due to its density and the handwriting style of the period.

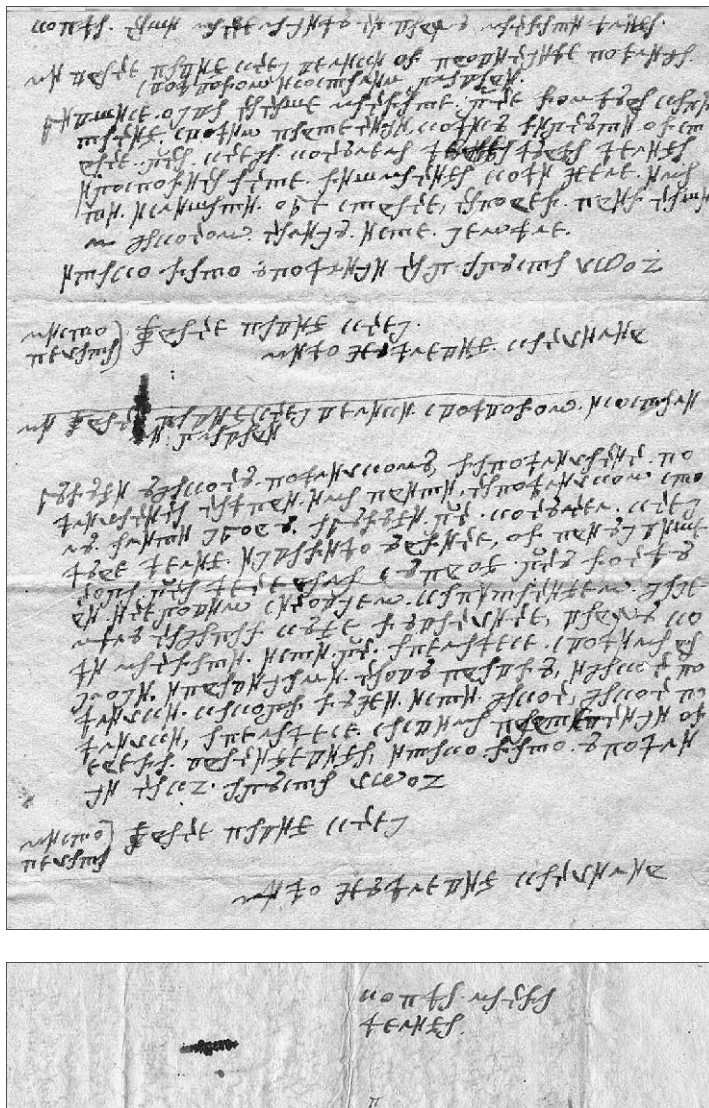
A smaller handwritten note or signature, possibly a signature or a short note. It is written in Cyrillic script and is located in the lower right corner of the page. The text is less dense than the main body of text and appears to be a personal note or a signature.

V. 1746., 16. XII. Knez Ivan Novaković piše primariju Anti Mišejeviću u Zadar da će doći pokloniti se Karici i njemu, moleći da pomogne don Luki. Četiri dana kasnije (20. prosinca) iste godine skrovito moli istoga da pokuša potvrditi mu stare mejaše za sela Bisko i Blato koja više ne spadaju u Poljica.

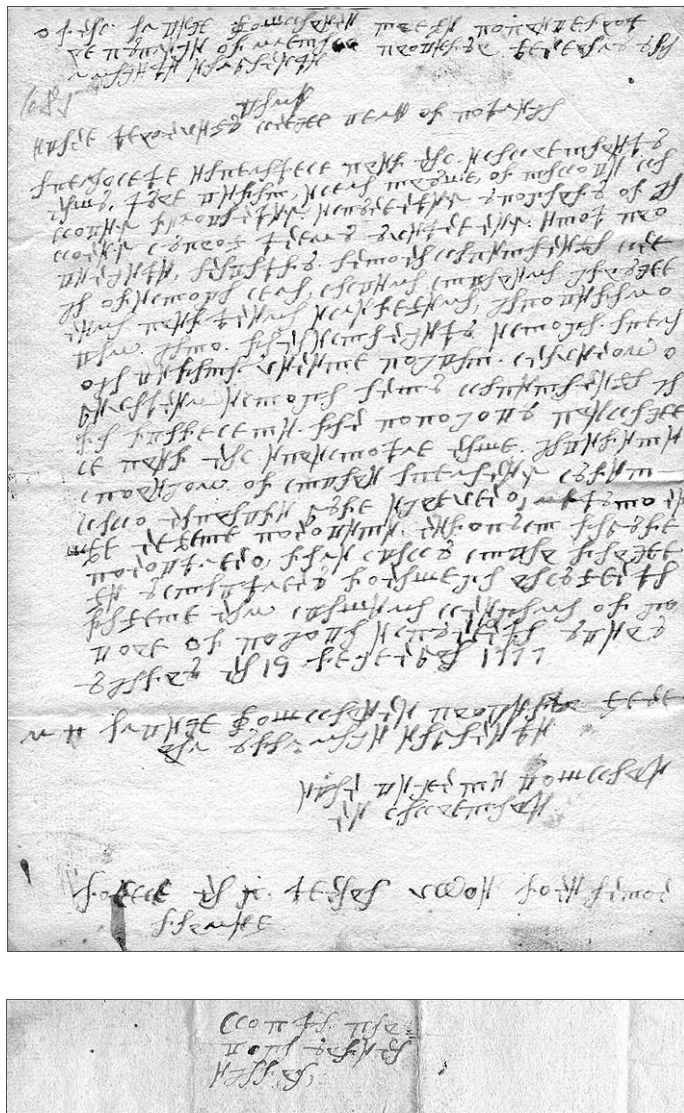

VI. 1751., 6. II., Zadar. Mletački sindik u Zadru, akvizitur Sebastijan Mulin, nalaže poljičkom velikom knezu Peri da obavijesti Kapitaniće da se u roku od 30 dana jave u njihov sud radi parnice s Hercegovićima.

Handwritten text in a historical script, likely from the 18th century. The text is arranged in approximately 15 lines. At the bottom right, there is a distinct signature that reads "Sjedništvo uprave". The script is dense and characteristic of the region's historical documents.

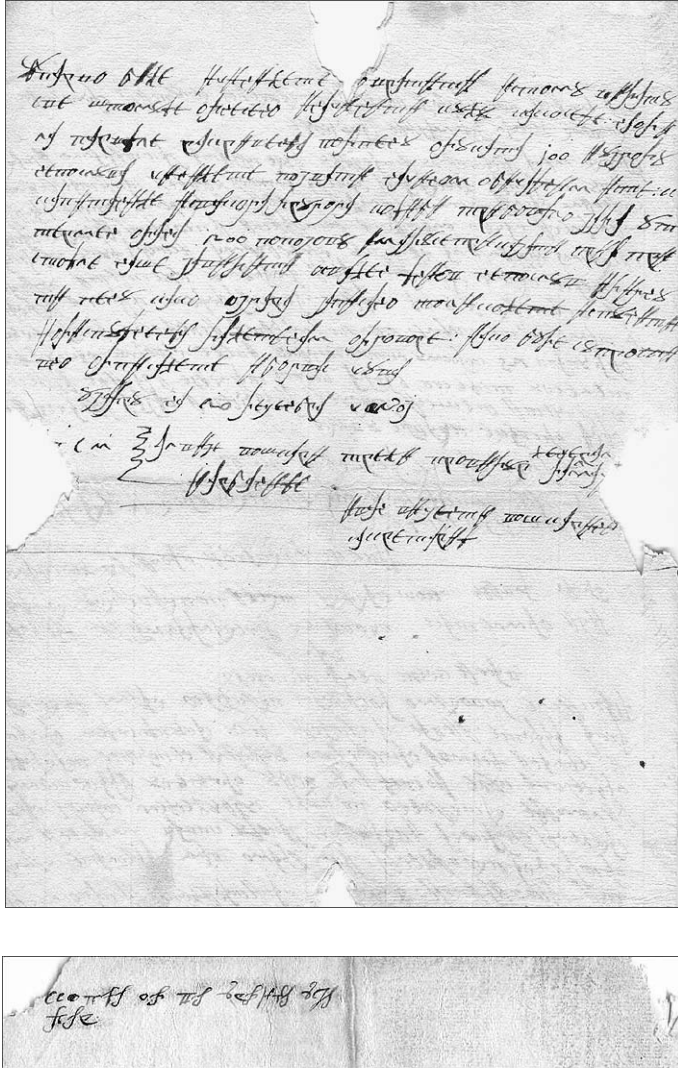
VII. 1775., 8. XII., Zadar. Mletački generalni providur Jakov Gradenigo naređuje don Juri Kapitaniću, njegovim sinovcima i drugima da ostave na miru posjede kolunela Jelića u Poljicima uz prijetnju kazne od 200 dukata. Istog datuma isti poziva Juru Novakovića, Mekiniće, Buliće, Žarkoviće, Marijanoviće, Kapitaniće i seljane Truša te druge da predoče u Omišu svoje isprave glede posjeda Jelića.

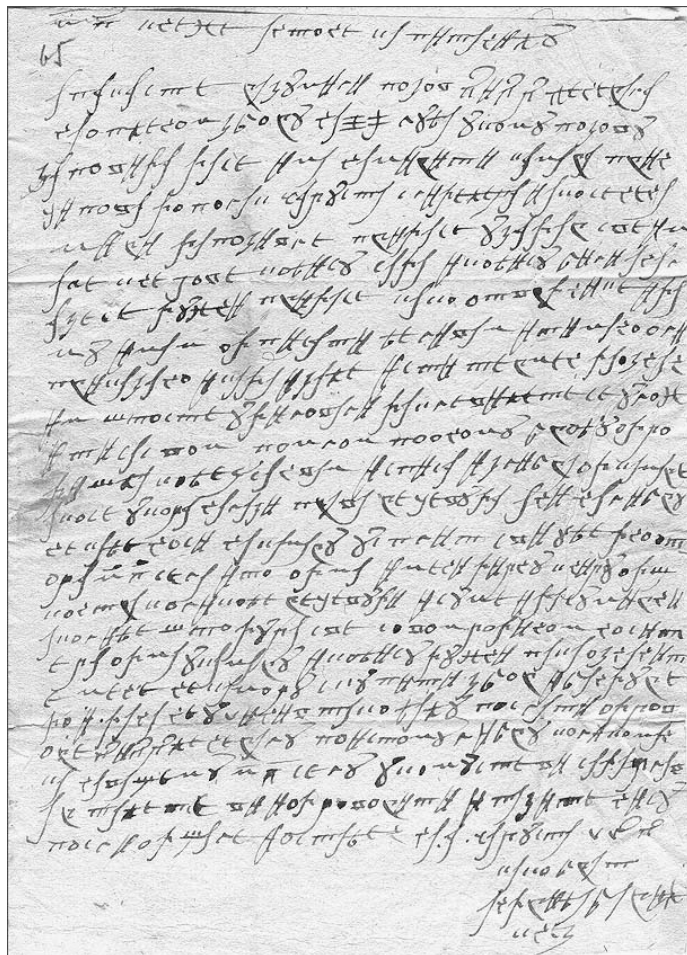
VIII. 1777., 19. XII., Zadar. Mletački generalni providur Alviž Voškarini naređuje velikom poljičkom knezu Ivanu Jerončiću da u roku od 20 dana pošalje Antu Kapitanića pred sud u Zadar radi parnice s Jurom Vidatom.

40

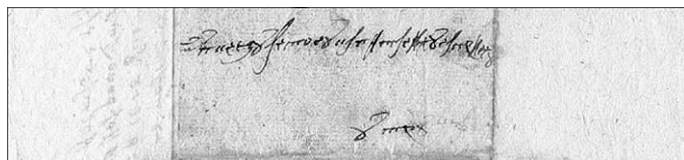
Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or legal record. The text is written in a dark ink on aged, slightly stained paper. The script is dense and difficult to decipher due to its cursive nature and the condition of the document. The text is organized into several paragraphs, with some lines starting with capital letters. There are some marginalia or notes written in the left margin, possibly indicating the page number or other details. The overall appearance is that of an old, well-preserved manuscript.

IX. 1777., 20. XII., Zadar. Mletački generalni providur Alviž Voškarić III. piše poljičkom knezu da zapovijedi Kapitanićima neka vrate odnesene stvari iz Vidatove kuće, a kuću neka urede kakva je bila.

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter. The text is dense and fills most of the page. It appears to be a formal communication, possibly a petition or a report, given the context of the caption. The script is highly stylized and characteristic of the 18th-century handwritten style.

A smaller section of handwritten text, possibly a signature or a specific part of the document mentioned in the caption. It is written in the same cursive script as the larger document above.

X. 1780., 1. VIII. Poljički knez Andrija Barić opominje glavara sela Truša Antona Kapitanića da do 15. kolovoza uplati dužne poreze svoga sela, jer će u protivnom sam odgovarati generalu u Zadru.

Rukopisni oblici slova* u raznim krajevima Dalmacije

Izobrazni znak	Ostava vrijednost	Tabela 1					
		Split Poljica u XV st.	Poljica od XVI do XIX st.	Split od XVI do XIX st.	Split nadbiskupija XVIII vijek	Makarska biskupija XVIII vijek	Muslimanski dokumenti za turskog vladanja u Dalmaciji XVI do XVII vijek
č	č	č	č	č	č	č	č
š	š	š	š	š	š	š	š
ž	ž	ž	ž	ž	ž	ž	ž
đ	đ	đ	đ	đ	đ	đ	đ
h	h	h	h	h	h	h	h
e	e	e	e	e	e	e	e
z	z	z	z	z	z	z	z
h	h	h	h	h	h	h	h
u	u	u	u	u	u	u	u
l	l	l	l	l	l	l	l
m	m	m	m	m	m	m	m
n	n	n	n	n	n	n	n
o	o	o	o	o	o	o	o
π	π	π	π	π	π	π	π
p	p	p	p	p	p	p	p
c	c	c	c	c	c	c	c
tt	tt	tt	tt	tt	tt	tt	tt
δ	δ	δ	δ	δ	δ	δ	δ
ff	ff	ff	ff	ff	ff	ff	ff
x	x	x	x	x	x	x	x
w	w	w	w	w	w	w	w
y	y	y	y	y	y	y	y
v	v	v	v	v	v	v	v
u	u	u	u	u	u	u	u
b	b	b	b	b	b	b	b
t	t	t	t	t	t	t	t
je	je	je	je	je	je	je	je
io	io	io	io	io	io	io	io
l	l	l	l	l	l	l	l

* U ovoj tabeli unesena su samo ona slova, koja se nalaze u rukopisima u Dalmaciji, i koja imaju glasovnu vrijednost, donjim slova, koja imaju samo brojčanu vrijednost unesena su u tabeli brojeva.

XI. Rukopisni oblici slova u raznim krajevima Dalmacije
 (Benedikta ZELIĆ-BUČAN, *Bosančica u srednjoj Dalmaciji*, Split, 1961., tab. I).

Brojevi

Tabela II

Brojna vrijednost	U glagolici	U crkvenoj ćirilici	U bosančici		Brojna vrijednost	U glagolici	U crkvenoj ćirilici	U bosančici	
			štampanoj	u rukopisima iz Dalmacije				štampanoj	u rukopisima iz Dalmacije
1	⦿	ⱁ	ⱁ	ⱁ ⱁ	60	ⱃ	ⱃ	ⱃ	ⱃ ⱃ ⱃ ⱃ ⱃ
2	ⱄ	ⱂ	ⱂ	ⱂ					ⱄ
3	ⱅ	ⱃ	ⱃ	ⱃ ⱃ	70	ⱆ	ⱆ	ⱆ	ⱆ
4	ⱇ	ⱄ	ⱄ	ⱄ	80	ⱇ	ⱇ	ⱇ	ⱇ
5	ⱈ	ⱅ	ⱅ	ⱅ	90	ⱈ	ⱈ	ⱈ	ⱈ ⱈ ⱈ ⱈ
6	ⱉ	ⱆ	ⱆ	ⱆ ⱆ ⱆ ⱆ	100	ⱉ	ⱉ	ⱉ	ⱉ
7	ⱊ	ⱇ	ⱇ	ⱇ ⱇ ⱇ	200	ⱊ	ⱊ	ⱊ	ⱊ
8	ⱋ	ⱈ	ⱈ	ⱈ ⱈ	300	ⱋ	ⱋ	ⱋ	ⱋ
9	ⱌ	ⱉ	ⱉ	ⱉ ⱉ ⱉ ⱉ ⱉ ⱉ	400	ⱌ	ⱌ	ⱌ	ⱌ
				ⱉ ⱉ ⱉ ⱉ ⱉ	500	ⱌ	ⱌ	ⱌ	ⱌ
10	ⱍ	ⱊ	ⱊ	ⱊ ⱊ ⱊ ⱊ ⱊ ⱊ	600	ⱍ	ⱍ	ⱍ	ⱍ ⱍ ⱍ ⱍ
12	ⱎ	ⱋ	ⱋ	ⱋ ⱋ ⱋ ⱋ	700	ⱎ	ⱎ	ⱎ	ⱎ ⱎ ⱎ
20	ⱏ	ⱌ	ⱌ	ⱌ	800	ⱏ	ⱏ	ⱏ	ⱏ
30	ⱐ	ⱍ	ⱍ	ⱍ	900	ⱐ	ⱐ	ⱐ	ⱐ
40	ⱑ	ⱎ	ⱎ	ⱎ ⱎ	1000	ⱑ	ⱑ	ⱑ	ⱑ ⱑ ⱑ ⱑ
50	ⱒ	ⱏ	ⱏ	ⱏ				ⱒ	

XII. Inačice brojeva u bosanici
 (B. ZELIĆ-BUČAN, *Bosančica u srednjoj Dalmaciji*, tab. II).

Rukopisna azbuka glagolice

Tabela III

Glas	Rukopisni oblici (po Berčiću)	Brojna vrijednost	Glas	Rukopisni oblici (po Berčiću)	Brojna vrijednost
a		1	p		90
b		2	u		100
v		3	o		200
g		4	t		300
d		5	u		400
e		6	f		500
ž		7	h		600
-		8			700
z		9			800
i		10	z		900
ii		20	č		1000
		30	š		
h		40			
l		50			
m		60			
n		70			
v		80			

XIII. Rukopisna azbuka glagoljice
 (B. ZELIĆ-BUČAN, *Bosančica u srednjoj Dalmaciji*, tab. III).

Milko BRKOVIĆ: ZADAR-POLJICA DOCUMENTS FROM THE XVIIIth CENTURY

Summary

The author analyses 17 original documents in the broader sense of the word from the XVIIIth century. Most of them were written in Zadar and all of them relate to the Poljica Republic which at that time was under Venetian rule, that is under the administration of its general provveditore for Dalmatia and Albania with his headquarters in Zadar. They were written in the Croatian language using the Bosanica script, that is the Croatian Cyrillic, or Glagolitic script as the Poljica people called it during the entire period it was used in Poljica, while two documents were written in Latin (Italian). The author discusses them from the diplomatic-historical perspective, presents their transcription, describes their external and internal characteristics, diplomatic formulas with their historical content and in the appendix offers facsimiles of the greater part of their originals. The beginning of the texts of the documents, names, surnames, toponyms and similar elements he transcribes into capital letters while he leaves the rest as in the original. He leaves the punctuation as in the original except that in certain places he inserts full stops in those cases when in the original some sign exists which, according to the construction of the sentence, would correspond to today's full stop. This article belongs to the series of articles the author has written about unpublished Poljica documents which he has analyzed from the diplomatic and, generally, chronological-historical point of view and which he has transcribed into the Latin script.

Key words: Zadar, Poljica Republic, documents, the general provveditore, Bosanica script, history, diplomatics, XVIIIth century.

